

سَوَلِي سَنَدِي

پهرئين درجي لاءِ

استادن لاءِ رهبر

گل محمد سومرو

OXFORD
UNIVERSITY PRESS

اوڪسفورڊ يونيورسٽي پريس

دستبي

1. پڙهو، لکو ۽ رنگ ڀريو. 2
2. الف- ب پڻي 66
3. اکر ۽ آوازَ 70
4. اکرن جون اڌ شڪليون 74
5. ٽپڪي وارا ۽ بغير ٽپڪي وارا اکر 80
6. تصويرن جا شروعاتي اکر لکو 86
7. اکرن کي تصويرن سان ملايو 92
8. اکر ملايو 98
9. هڪ کان ڏهن تائين انگ 106
10. جملا سيکارڻ 110

پڙهو لڪو ۽ رنگ ڀريو

مقصد

سنڌي الف ب سڪڻ کان پوءِ:

- شاگردن الف ب جا آواز آسانيءَ سان اُچاري سگهندا.
- ٽپڪن جي مدد سان لڪڻ جي صلاحيت پيدا ٿيندي.
- اکرن جي نقطن جي معلومات حاصل ٿيندي.
- اکرن مطابق تصويرن جي سُڃاڻ ڪري سگهندا.
- تصويرن ۾ رنگ ڀرڻ جي صلاحيت پيدا ٿيندي.

امدادِي سامان

- سنڌي الف ب ۽ الف ب جي مطابق تصويرن جو چارٽ
- بليڪ بورڊ
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 1 کان 26

استاد لاءِ هدايت

- استاد سنڌي الف ب پڙهائڻ وقت ان ڳالهه جو خيال رکي ته سنڌي ٻوليءَ ۾ 52 حرف (اڪر) آهن. انهن ۾ فرق صرف نقطن جي گهٽ وڌائيءَ سبب آهي. ٻار تصوير جي مدد سان اکرن جي سُڃاڻ ته ڪري ويندا آهن. جڏهن ته ڪجهه تصويرون اهڙيون به آهن جن جو آواز سنڌيءَ ۾ هڪ آهي ته ان ئي لفظ کي اردو ٻوليءَ ۾ ڪنهن ٻئي نالي سان پڙهيو ويندو آهي. ان کانسواءِ ٻار اکرن تي نقطن جي سُڃاڻ ڪرڻ ۾ به هميشه صورتخطي دوران غلطيون ڪندا آهن. ان لاءِ ضروري آهي ته ٻارن کي اکر جي سُڃاڻ تصوير جي مدد سان ڪرائڻ کان پوءِ کين اکرن جي نقطن جي سُڃاڻ ۽ لفظن جي معنيٰ سمجهائڻ ضروري آهي. هي سبق 26 حصن تي مشتمل آهي.

سکيا جو طريقو

- استاد سڀ کان پهريان شاگردن جي ذهن ۾ اها سوچ پيدا ڪندو ته سنڌي الف ب ۾ ”ٻاونجاهه اکر“ آهن. جڏهن ته 32 اکر پڙهڻ ۽ لڪڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙا آهن. باقي 20 اکرن ۾ لڪڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان فرق آهي.
- استاد ٻارن کي الف ب جو هڪ هڪ اکر ڌار سمجهائيندو ۽ لڪڻ جي صلاحيت پيدا ڪرائڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو.

پڑھیے، لکھیے اور رنگ بھریے

مقاصد

سندھی حروفِ تہجی سیکھنے کے بعد، طلباء:

- حروف کی آواز اور بچے کر سکیں گے۔
- نقطوں کی مدد سے لکھنے کی صلاحیت پیدا ہوگی۔
- حروف کے نقطوں کے بارے میں معلومات حاصل ہوگی۔
- حروف کے مطابق تصاویر کی شناخت کر سکیں گے۔
- تصاویر میں رنگ بھرنے کی صلاحیت پیدا ہوگی۔

امدادی اشیا

- سندھی الف ، ب اور دیگر حروفِ تہجی مطابق تصاویر کا چارٹ
- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۱ تا ۲۶

ہدایات برائے اساتذہ

- سندھی حروفِ تہجی پڑھاتے وقت ذہن میں رہے کہ سندھی زبان میں ۵۲ حروف ہیں۔ ان میں فرق صرف نقطوں کی کمی بیشی کی وجہ سے ہے۔ بچے تصاویر کی مدد سے حروف کی شناخت تو کر لیتے ہیں، مگر کچھ تصاویر یا شکلیں ایسی بھی ہیں جن کی آواز (تلفظ) سندھی میں کچھ اور ہے اور اُردو زبان میں کچھ اور ہے۔ اس کے علاوہ بچے حروف پر نقطوں کے فرق کو سمجھنے میں بھی غلطی کر بیٹھتے ہیں اور املا بھی غلط لکھتے ہیں۔ اس لیے ضروری ہے کہ طلباء کو حروف کی پہچان تصاویر کی مدد سے کروانے کے بعد انہیں حروف کے نقطوں کی درست پہچان کروانے کے ساتھ الفاظ کے معنی ضرور سمجھائیے۔ یہ سبق ۲۶ حصوں پر مشتمل ہے۔

طریقہ تدریس

- سب سے پہلے طلباء کو یہ ذہن نشین کروائیے کہ سندھی حروفِ تہجی میں ۵۲ حروف ہیں ان میں سے ۳۲ حروف پڑھنے اور لکھنے کے حوالے سے سندھی اور اُردو زبان میں ایک جیسے ہیں۔ باقی ۲۰ حروف میں لکھنے اور پڑھنے کے لحاظ سے فرق ہے۔
- طلباء کو سندھی حروفِ تہجی کا ایک ایک حرف واضح طور پر سمجھائیے اور لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کے لیے اہم کردار ادا کیجیے۔

- استاد سنڌي الف ب جو چارٽ آويزان ڪندو.
- استاد سنڌي الف ب جي هڪ هڪ اکر کي واضع طريقي سان سمجھائڻ سان گڏ ان اکر سان شروع ٿيڻ وارا لفظ ۽ انهن جي معنيٰ شفقت واري انداز ۾ سمجھائيندو.
- الف ب جي لکائي درست ڪرائڻ لاءِ استاد ٻارن کي هر اکر جي باري ۾ سمجھائيندو ته ڪهڙو اکر ڪهڙي طرح لکڻ گهرجي.

سنڌي الف ب (سبق جو پهريون حصو)

1. ا ا ڪ

- هن ۾ ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- هي سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان ڪو به فرق نه ٿورکي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

2. ب ب ڪ

- هن اکر ۾ هڪ نقطو هيٺيان لکيو ويندو آهي.
- هن اکر جو اچار سنڌي ۽ اردو جي لحاظ سان بلڪل ساڳيو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اتساه)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ” الف ۽ ب “ پنج ڀيرا پڙهو ياد ڪريو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن الف ۽ ب جي اچار جي درست ادائينگي تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو. بعد ۾ استاد ٻارن جي ڪتاب ۾ رنگ ڀرڻ واري ڪارڪردگيءَ جي تپاس ڪندو. سٺي ڪارڪردگيءَ جي صورت ۾ سندن ڪتاب ۾ حوصلا افزائي ڪندي استاد شاباس لکندو. جيڪي ٻار صفائيءَ سان رنگ ڀري نه سگهندا کين پينسل پڪڙڻ ۽ استعمال ڪرڻ جو طريقو سيکاريو ويندو. ٻارن جي ڀرپور انداز ۾ رهنمائي ڪئي ويندي.

- سندھی حروفِ تہجی کا چارٹ آویزاں کیجیے۔
- سندھی حروفِ تہجی کا ایک ایک حرف واضح طور پر سمجھانے کے ساتھ ساتھ ان حروف سے شروع ہونے والے الفاظ اور معنی شفقت کے انداز میں سمجھائیے۔
- حروفِ تہجی کی لکھائی درست کروانے کے لیے طلباء کو ایک ایک حرف کے متعلق سمجھائیے کہ کون سا حرف کس طرح لکھنا چاہیے۔

سندھی حروفِ تہجی (سبق کا پہلا حصہ)

۱۔ ا اِ (آنکھ)

- اس حرف میں کوئی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- یہ حرف سندھی اور اُردو میں لکھنے اور پڑھنے کے لحاظ سے کوئی فرق نہیں رکھتا۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلباء کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۲۔ ب بَدک (بٹخ)

- اس حرف کے نیچے ایک نقطہ لگایا جاتا ہے۔
- یہ حرف سندھی اور اُردو زبان میں لکھنے اور پڑھنے کے لحاظ سے ایک جیسا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلباء کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلباء کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”الف اور ب“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلباء کے پڑھنے کے دوران الف اور ب کے تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلباء کو ہدایت کیجیے کہ اپنی اپنی کتاب میں سندھی حروفِ تہجی کی بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں۔ ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔ بعد میں طلباء کی کتاب میں تصاویر میں رنگ بھرنے والی کارکردگی کا جائزہ لیجیے۔ بہتر کارکردگی کی صورت میں طلباء کی حوصلہ افزائی کرتے ہوئے کتاب میں شاباش لکھیے۔ جو بچے صفائی کے ساتھ رنگ نہ کر سکیں انھیں پنسل پکڑنے اور استعمال کرنے کا طریقہ سکھائیے۔ بھرپور انداز میں طلباء کی رہنمائی کیجیے۔

- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته الف ۽ ب سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* الف سان شروع ٿيندڙ لفظ: الله، امڙ، ادا.

* ب سان شروع ٿيندڙ لفظ: بسم الله، بابا، برڪت.

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو، کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب (سبق جو ٻيون حصو)

3. ب پڪري

- هي اکر سنڌي الف ب جونج سنڌي اکر آهي.
- هن اکر جي هيٺيان ٻه نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائڻي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

4. پ پت

- هن اکر ۾ چار نقطا هيٺيان لکيا ويندا آهن.
- هن اکر جو اُچار سنڌي ۽ اردو جي لحاظ سان بلڪل ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان فرق آهي.
- اردو ٻوليءَ ۾ (ب ۽ ه ڪه ساڻهه) ملائي به لکي ويندي آهي ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ ”ب“ جي هيٺيان ٽي نقطا وڌائي چار نقطا ڏئي ”پ“ لکي ويندي آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائڻي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”الف اور ب“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے ہر بچہ ایک ایک لفظ بتائے گا۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔

☆ ”الف“ سے شروع ہونے والے الفاظ: اللہ، امّ، ادا

☆ ”ب“ سے شروع ہونے والے الفاظ: بسم اللہ، بابا، برکت

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کے لیے اہم کردار ادا کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروفِ تہجی (سبق کا دوسرا حصہ)

۳۔ پ پکری (بکری)

- یہ خالص سندھی حرف ہے۔
- اس حرف کے نیچے دو نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۴۔ پ پت (دیوار)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان میں ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اُردو زبان کے حوالے سے فرق ہے۔
- اُردو زبان میں ”ب“ اور ”ھ“ ملا کر ”بھ“ لکھی جاتی ہے اور سندھی زبان میں ”ب“ کے نیچے تین نقطے بڑھا کر چار نقطے ”پ“ کر دیے جاتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ” ٻ “ ۽ ” پ “ پنج ڀيرا پڙهيو ياد ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ٻ ۽ پ جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
 - استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو. بعد ۾ استاد ٻارن جي
- * ٻ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ٻارُ ، ٻولي ، ٻلي .
- * پ سان شروع ٿيندڙ لفظ: پاءُ ، پيٽ ، پولڙو .

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب (سبق جو ٽيون حصو)

5. ت تارو

- هي اکر سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان ساڳيو آهي.
- هن اکر جي مٿان ٻه نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

6. ت ٿيلهو

- هن اکر ۾ چار نقطا مٿان لکيا ويندا آهن.
- هن اکر جو اُچار سنڌي ۽ اردو جي لحاظ سان بلڪل ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان فرق آهي
- اردو ٻوليءَ ۾ (ت ۽ ٺ ڪه ساڻهه) ملائي ٿي لکي ويندي آهي ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ ”ت“ جي مٿان ٻه نقطا وڌائي چار نقطا ڏئي ”ت“ لکي ويندي آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”پ“ اور ”پ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران ”پ“ اور ”پ“ کے تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ کتاب میں جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- ☆ ”پ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: پاڑ، بولی، بلی (بچہ، بولی، بلی)
- ☆ ”پ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: پاء، پیٹ، پولٹو (بھائی، بہن، بندر)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا تیسرا حصہ)

۵۔ ت تارو (تارہ)

- یہ حرف سندھی اور اردو زبان میں لکھنے اور پڑھنے کے لحاظ سے ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں اوپر دو نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۶۔ ت تیلھو (بتہ) تھیلا

- اس حرف میں چار نقطے اوپر دیے جاتے ہیں۔
- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اردو زبان کے حوالے سے فرق ہے۔
- اردو زبان میں ”ت“ اور ”ھ“ ملا کر ”تھ“ لکھی جاتی ہے۔ اور سندھی زبان میں ”ت“ کے اوپر دو نقطے بڑھا کر چار نقطے ”تھ“ کر دیئے جاتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ” ت ۽ ت “ پنج ڀيرا پڙهيو ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ت ۽ ت جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو. بعد ۾ استاد ٻارن جي ڪتاب ۾ رنگ ڀرڻ واري ڪارڪردگيءَ جي تپاس ڪندو. سٺي ڪارڪردگيءَ جي صورت ۾ سندن ڪتاب ۾ حوصلا افزائي ڪندي استاد شاباس لکندو. جيڪي ٻار صفائيءَ سان رنگ ڀري نه سگهندا کين پينسل پڪڙڻ ۽ استعمال ڪرڻ جو طريقو سيکاريو ويندو. ٻارن جي ڀرپور انداز ۾ رهنمائي ڪئي ويندي.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ت ۽ ت سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ت سان شروع ٿيندڙ لفظ : تالو، توهان، توب

* ت سان شروع ٿيندڙ لفظ : ٽنڀو، ٽالهي، ٽلهو

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آڏيان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب (سبق جو چوٿون حصو)

7. ت توپي

- هي اکر سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ پڙهڻ جي لحاظ سان ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان فرق آهي
- اردو ٻوليءَ ۾ هن اکر مٿان ننڍڙي ” ط “ جي نشاني لڳل هوندي آهي ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هن اکر جي مٿان ٽي نقطا لڳايا ويندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ت“ اور ”ت“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران ”ت“ اور ”ت“ کے تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ اپنی اپنی کتاب میں سندھی حروف تہجی کے حروف کی بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔ بعد میں طلبا کی کتاب میں تصاویر میں رنگ بھرنے والی کارکردگی کا جائزہ لیجیے۔ بہتر کارکردگی کی صورت میں طلبا کی حوصلہ افزائی کرتے ہوئے کتاب میں شاباش لکھیے۔ جو بچے صفائی کے ساتھ رنگ نہ کر سکیں انہیں پنسل پکڑنے اور استعمال کرنے کا طریقہ سکھائیے۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ت“ اور ”ت“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ ہر بچہ ایک ایک لفظ بتائے گا۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ت“ سے شروع ہونے والے الفاظ: تالو، تنوہان، توب (تالا، آپ، توپ)
- ☆ ”ت“ سے شروع ہونے والے الفاظ: تنپیو، تالھی، تلهو (کھمبا، پلیٹ، موٹا)

خوشخطی

- کمرہ جماعت کے تمام طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا چوتھا حصہ)

۷۔ ت توپی (ٹوپی)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اُردو زبان کے حوالے سے فرق ہے۔
- اُردو زبان میں اس حرف میں اوپر چھوٹا سا ”ط“ کا نشان لگا ہوا ہوتا ہے اور سندھی میں اس حرف میں اوپر تین نقطے ہوتے ہیں۔
- یہ حرف نقطوں کی صورت میں بنا کر طلبا کو بتائیے کہ کتاب میں یہ حرف نقطوں کی شکل میں بنا ہوا ہے، آپ اس پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیر کر حرف لکھنے کی کوشش کیجیے۔

8. ن ٺونٺ

- هن اکر ۾ ٻه نقطا مٿان هوندا آهن.
- هن اکر جو اُچار سنڌي ۽ اردو جي لحاظ سان بلڪل ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان فرق آهي
- اردو ٻوليءَ ۾ ٺ + ڙ ملائي ٺُ لکي ويندي آهي ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ ”ٺ“ جي مٿان هڪ نقطو گهٽائي ٻه نقطا ڏئي ”ٺ“ لکي ويندي آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهٽائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ٺ“ ۽ ”ن“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ٺ ۽ ن جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو. بعد ۾ استاد ٻارن جي ڪتاب ۾ رنگ ڀرڻ واري ڪاڪردگيءَ جي تپاس ڪندو. سُني ڪاڪردگيءَ جي صورت ۾ سندن ڪتاب ۾ حوصلا افزائي ڪندي استاد شاباس لکندو. جيڪي ٻار صفائيءَ سان رنگ ڀري نه سگهندا کين پينسل پڪڙڻ ۽ استعمال ڪرڻ جو طريقو سيکاريو ويندو. ٻارن جي ڀرپور انداز ۾ رهنمائي ڪئي ويندي.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ت ۽ ن سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ت سان شروع ٿيندڙ لفظ: ٺوڪرو، ٺي، ٺماٺر.

* ن سان شروع ٿيندڙ لفظ: ٺپو، ٺاهه، ٺڳ.

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهٽائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

۸۔ ن نونٹ (کہنی)

- اس حرف میں اوپر دو نقطے ہوتے ہیں۔
- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اردو زبان کے حوالے سے فرق ہے۔
- اردو زبان میں ”ٹ“ اور ”ھ“ ملا کر ”ٹھ“ لکھا جاتا ہے۔ اور سندھی زبان میں ”ت“ کے اوپر ایک نقطہ کم کر کے دو نقطے کھڑے ”ٹ“ دیے جاتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ت“ اور ”ن“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران ”ت“ اور ”ن“ کے تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ اپنی اپنی کتاب میں سندھی حروف تہجی کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ت“ اور ”ن“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ ہر بچہ ایک ایک لفظ بتائے گا۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ت“ سے شروع ہونے والے الفاظ: توکرو، تہی، تماٹر (ٹوکرا، تین، ٹماٹر)
- ☆ ”ن“ سے شروع ہونے والے الفاظ: نپو، ناہ، نچک (مہر، صلح، ٹھگ)

نوٹس

- طلبا کی خوشخطی پر توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سنڌي الف ب. (سبق جو پنجون حصو)

9. ث ثمر

- هي اکر سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان ڪو فرق نه آهي.
- هن اکر جي مٿان تي نقطا هوندا آهن. ٻه نقطا گڏ ۽ هڪ انهن مٿان هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

10. پ پڪو

- هن اکر ۾ ٽي نقطا هيٺيان لڳايا ويندا آهن.
- هن اکر جو اچار سنڌي ۽ اردو جي لحاظ سان بلڪل ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان ڪو به فرق نه آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ث ۽ پ“ پنج ڀيرا پڙهيو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجھ ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ث ۽ پ جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ث ۽ پ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ڏيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ث سان شروع ٿيندڙ لفظ: ثواب ، ثاني ، ثبوت.

* پ سان شروع ٿيندڙ لفظ: پڳ ، پير ، پاڻي.

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گھڻي توجھ ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهايندو.

سندھی حروفِ تہجی (سبق کا پانچواں حصہ)

۹۔ ث ثمر (پھل)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اُردو زبان کے حوالے سے کوئی فرق نہیں ہے۔
- اس حرف میں اوپر تین نقطے ہوتے ہیں۔ دو نقطے ایک ساتھ اور تیسرا ان کے اوپر ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۱۰۔ پ پکو (پکھا)

- اس حرف میں نیچے تین نقطے لگائے جاتے ہیں۔
- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اُردو زبان کے حوالے سے کوئی فرق نہیں ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ث“ اور ”پ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ اپنی اپنی کتاب میں سندھی حروفِ تہجی کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ث“ اور ”پ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ ہر بچہ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ث“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ثواب، ثانی، ثبوت (ثواب، دوسرا، ثبوت)
- ☆ ”پ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: پیگ، پیپر، پاٹی (پگڑی، پاؤں، پانی)

نوٹ

- طلبا کی خوشحالی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔

- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب (سبق جو ڇهون حصو)

11. ج جهاز

- هي اکر سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان ڪو فرق نه آهي.
- هن اکر جي وچ ۾ (پيٽ ۾) هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

12. ج چپ

- هي سنڌي الف ب جو نچ سنڌي اکر آهي.
- هن اکر جي وچ (پيٽ) ۾ ٻه نقطا هڪ ٻئي جي هيٺيان هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (آٽساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ج ۽ چ“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ج ۽ چ جي اچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ج ۽ چ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ج سان شروع ٿيندڙ لفظ: جڳ , جنگ , جَرُ

* ج سان شروع ٿيندڙ لفظ: چچ , چنگه , چاري

- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے اُن کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروفِ تہجی (سبق کا چھٹا حصہ)

۱۱۔ ج جھاز (جہاز)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اُردو زبان کے حوالے سے کوئی فرق نہیں ہے۔
- اس حرف کے درمیان (پیٹ) میں ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۱۲۔ چ چپ (زبان)

- یہ خالص سندھی حرف ہے۔
- اس حرف کے درمیان (پیٹ) میں دو نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ج“ اور ”چ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ اپنی کتاب میں سندھی حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ج“ اور ”چ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ج“ سے شروع ہونے والے الفاظ: جگن ، جنگ ، ججو (جگ ، جنگ ، زیر زمین پانی)
- ☆ ”چ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: چچ ، چنگھ ، چاری (بارت ، ٹانگ ، جالی)

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو ڪين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهايندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو ستون حصو)

13. جهه جهرڪي

- هي اکر سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان ڪو فرق نه آهي
- هن اکر جي هيٺيان هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

14. ج ج

- هي سنڌي الف ب جون ج سنڌي اکر آهي.
- هن اکر جي وچ ۾ (پيٽ ۾) ٻه نقطا هڪ ٻئي جي برابر ۾ هوندا آهن.
- استاد هن اکر جي باري ۾ ٻارن کي اها ڄاڻ ضرور ڏيندو ته سنڌي ٻوليءَ جي هن اکر سان ڪو به لفظ نه ٺهندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”جه ۽ ج“ پنج ڀيرا پڙهيو ۽ نقطن تي وڌو وڌو توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن جه ۽ ج جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.

نوٹس

- طلبا کی خوشحالی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے اُن کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا ساتواں حصہ)

۱۳۔ جھ جھرکی (چڑیا)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اُردو زبان کے حوالے سے کوئی فرق نہیں ہے۔
- اس حرف میں نیچے ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۱۴۔ چ جچ (بارات)

- یہ خالص سندھی حرف ہے۔
- اس حرف کے درمیان (پیٹ) میں دو نقطے ہوتے ہیں۔
- طلبا کو بتائیے کہ سندھی زبان کے اس حرف سے کوئی بھی لفظ شروع نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”جھہ“ اور ”چ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو بتائیے کہ اپنی اپنی کتاب میں سندھی کے حروف کی بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں۔ ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔

- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ڇه ۽ چ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.
- * جم سان شروع ٿيندڙ لفظ: جموڙي، جمنگ، جمنڊو.
- * چ جي مطابق لفظ: اُچ، سُچ، مڇ.

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب (سبق جوائنون حصو)

15. چ چنڊ

- هي اکر سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان ڪو فرق نه آهي.
- هن اکر جي وچ ۾ (پيت ۾) تي نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

16. چ چڻي

- هي اکر اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ پڙهڻ جي لحاظ سان هڪ جهڙو آهي.
- اردو ٻوليءَ ۾ (ڇ ۽ ه ڪ ساڻه) ملائي چڻ لکي ويندي آهي ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ چ جي وچ ۾ هڪ نقطو وڌائي چار نقطا ڏئي ”چ“ لکي ويندي آهي.
- هن اکر جي وچ ۾ (پيت ۾) چار نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”جھہ“ اور ”جج“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”جھہ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: جمونپڑی، جمنگ، جمنبدو (جھونپڑی، جنگل، پرچم)
- ☆ ”جج“ کے الفاظ: اُج، سُج، مَہُج (پیاں، بیابان، رسی)

نوٹخطی

- طلبا کی نوٹخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے اُن کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا آٹھواں حصہ)

(۱۵) چ چنڈ (چاند)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اُردو زبان کے حوالے سے کوئی فرق نہیں ہے۔
- اس حرف کے درمیان (پیٹ) میں تین نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۱۶۔ چ چنچی (چھتری)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اُردو زبان میں ”جج“ اور ”ھھ“ ملا کر چھ لکھا جاتا ہے۔ اور سندھی زبان میں ایک نقطہ بڑھا کر چار نقطے (چچ) کر دیئے جاتے ہیں۔
- اس حرف کے درمیان (پیٹ) میں چار نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”چ ۽ چ“ پنج پيرا پڙهيو ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن چ ۽ چ جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته چ ۽ چ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* چ سان شروع ٿيندڙ لفظ: چار، چاچو، چانهه

* چ سان شروع ٿيندڙ لفظ: چوڪرو، چلو، چار

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جون نائون حصو)

17. ح حقو

- هي اکر سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان ڪو فرق نه آهي.
- هن اکر ۾ ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

18. خ خالي

- هي اکر اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ پڙهڻ جي لحاظ سان هڪ جهڙو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان ڪو فرق نه آهي.

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”چ“ اور ”چھ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو بتائیے کہ اپنی اپنی کتاب میں سندھی کے حروف کی بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”چ“ اور ”چھ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”چھ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: چار، چاچو، چانھ (چار، انکل، چائے)
- ☆ ”چھ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: چوکرو، چلو، چار (لڑکا، انگوٹھی/چھلا، راکھ)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا نواں حصہ)

۱۷۔ ح حقو (حقہ)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اردو زبان کے حوالے سے کوئی فرق نہیں ہے۔
- اس حرف میں کوئی نقطہ نہیں ہوتا۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۱۸۔ خ خالی (خالی)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اردو زبان کے حوالے سے کوئی فرق نہیں ہے۔

- هن اکر جي مٿان هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ح ۽ خ“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجھ ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ح ۽ خ جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ح ۽ خ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ح سان شروع ٿيندڙ لفظ: حجم ، حلال ، حرام

* خ سان شروع ٿيندڙ لفظ: خچر ، خراب ، خوبصورت

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجھ ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهايندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو ڏهون حصو)

19. د ڌر

- هي اکر سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان ساڳيو آهي.
- هن اکر جي شڪل ۾ اردو ٻوليءَ جي لحاظ سان ڪو فرق نه آهي
- هن اکر ۾ ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

- اس حرف میں ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ح“ اور ”خ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ انہیں اپنی کتاب میں سندھی کے حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آ رہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ح“ اور ”خ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ح“ سے شروع ہونے والے الفاظ: حجام، حلال، حرام (حرام)
- ☆ ”خ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: خچر، خراب، خوبصورت (خچر، گندا، خوبصورت)

نوٹس

- کمرہ جماعت کے تمام طلبا کی نوٹسلی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا دسواں حصہ)

۱۹۔ د دَر (دروازہ)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کی شکل میں اردو زبان کے حوالے سے کوئی فرق نہیں ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

20. ڌ ڌوڀي

- هي اکر اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ پڙهڻ جي لحاظ سان هڪ جهڙو آهي.
- اردو ٻولي ۾ ”ڌ“ ۽ ”ه“ ملائي ”ڊھ“ لکيو ويندو آهي. پر سنڌي ٻولي ۾ ”ڌ“ جي مٿان ٻه نقطا لڳايا ويندا آهن.
- هن اکر جو سنڌيءَ ۾ اُچار (دهال) آهي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ هن کي ”دهءَ“ پڙهيو ويندو آهي.
- هن اکر جي مٿان ٻه نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اتساه)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ڌ“ ۽ ”ڌ“ پنج ڀيرا پڙهيو ڀياد ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن د ۽ ڌ جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد، ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته د ۽ ڌ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* د سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڏهل، ڏلو، دعا

* ڌ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڌرتي، ڌڪ، ڌوڪو

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي، انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

۲۰۔ ذ ذہبی (دھوبی)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اُردو زبان میں ”ذ“ اور ”ھ“ ملا کر دھ لکھا جاتا ہے۔ لیکن سندھی زبان میں ”ذ“ کے اوپر دو نقطے لگائے جاتے ہیں ذ۔
- اس حرف کا سندھی میں تلفظ دھال ہے، اور اُردو زبان میں یہ ”دھے“ پڑھا جاتا ہے۔
- اس حرف میں اوپر دو نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ذ“ اور ”ذ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ انہیں اپنی کتاب میں سندھی حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں۔ ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ذ“ اور ”ذ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ذ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ڈھل، دلو، دعا (ڈھول، مٹکا، دعا)
- ☆ ”ذ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ذرتی، ذکے، ذو کو (زمین، چوٹ، دھوکا)

خوشخطی

- کمرہ جماعت کے تمام طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سنڌي الف ب. (سبق جو يارهون حصو)

21. ڏ ڏيڏر

- هي نج سنڌي اکر آهي. هن اکر جو اچار اردو ٻوليءَ ۾ نه آهي.
- هن اکر ۾ ٽي نقطا مٿان هوندا آهن.
- هي اکر شاگردن کي سمجهائڻ لاءِ استاد ڪاري بورڊ تي لکي بار بار پڙهائي اُچار درست ڪرائڻ جي ڪوشش ڪندو.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

22. ڊ ڊاڪٽر

- هي اکر اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ پڙهڻ جي لحاظ سان هڪ جهڙو آهي.
- اردو ٻوليءَ ۾ هن اکر جي مٿان ننڍڙي (ط) جي نشاني لڳل هوندي آهي.
- سنڌيءَ ۾ هن اکر جي هيٺيان هڪ نقطو لڳل هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اتساه)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ڏ ۽ ڊ“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ڏ ۽ ڊ جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ڏ ۽ ڊ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.
- * ڏ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڏاڏي , ڏس , ڏک
- * ڊ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڊاڪ , ڊيل , ڊگهو

سندھی حروف تہجی (سبق کا گیارھواں حصہ)

۲۱۔ ڈ ڈیڈر (مینڈک)

- یہ خالص سندھی حرف ہے۔
- اس حرف میں تین نقطے اوپر ہوتے ہیں۔
- یہ حرف تختہ سیاہ پر لکھ کر اس کا تلفظ طلبا کو بار بار سمجھائیے۔
- یہ حرف نقطوں کی صورت میں بنا کر طلبا کو بتائیے کہ کتاب میں یہ حرف نقطوں کی شکل میں بنا ہوا ہے، آپ اس پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیر کر حرف لکھنے کی کوشش کیجیے۔

۲۲۔ ڈ ڈاکٹر (ڈاکٹر)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اردو زبان میں اس حرف میں اوپر چھوٹی سی ”ط“ بنی ہوئی ہوتی ہے۔
- سندھی زبان میں اس حرف میں اوپر ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ڈ“ اور ”ڈ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ انہیں اپنی کتاب میں سندھی حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں۔ ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ڈ“ اور ”ڈ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ڈ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ڈاڈی، ڈس، ڈک (دادی، مشورہ، دکھ)
- ☆ ”ڈ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ڈاک، ڈیل، ڈگھو (کشمش، مورنی، طویل)

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو ڪين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهايندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو ٻارهون حصو)

23. ڍ ڍڳو

- هي اکر پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- اردو ٻولي ۾ ”ڏ“ ۽ ”ه“ ملائي ”ڏھ“ لکيو ويندو آهي. پر سنڌي ٻولي ۾ ”د“ جي هيٺيان ٻه نقطا لڳايا ويندا آهن.
- هن اکر جو سنڌيءَ ۾ اُچار (دهال) آهي ۽ اردو ٻوليءَ ۾ هن کي ”ڏھ“ پڙهيو ويندو آهي.
- هن اکر ٻه نقطا هيٺيان هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

24. ذ ذرو

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- هن اکر جي مٿان هڪ نقطو لڳايو ويندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ڍ ۽ ڏ“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن الف ۽ ب جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.

نوٹخطی

- طلبا کی نوٹخطی پر زیادہ توجہ دیجیے اور ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے اُن کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروفِ تہجی (سبق کا بارھواں حصہ)

۲۳۔ ڍ ڊڳو (بیل)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اُردو زبان میں ”ڍ“ اور ”ھ“ ملا کر ”ڍھ“ لکھی جاتی ہے۔ لیکن سندھی زبان میں ”ڍ“ کے نیچے دو نقطے دیئے جاتے ہیں (ڍ)۔
- اس حرف کا سندھی میں تلفظ ”دھال“ ہے۔ اور اُردو زبان میں یہ حرف ”ڍھے“ پڑھا جاتا ہے۔
- اس حرف میں نیچے دو نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۲۴۔ ذ ذرو (کڑا، ذرہ)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں اوپر ایک نقطہ دیا جاتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ڍ“ اور ”ذ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ انہیں اپنی کتاب میں سندھی حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔

- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ڇا ڏسان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ڏسان شروع ٿيندڙ لفظ: ڍڪُ، ڍرو، ڍونگ

* ڏسان شروع ٿيندڙ لفظ: ذخيرو، ذڪر

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو، کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آڏيان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب (سبق جو تيرهون حصو)

25. ر ريل

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر ۾ ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

26. ڙ ماڙي

- هي اکر پڙهڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- اردو ٻوليءَ ۾ هن اکر جي مٿان ننڍڙي ”ڙ“ جي نشاني لڳل هوندي آهي.
- سنڌي ٻوليءَ ۾ هن اکر جي مٿان چار نقطا هوندا آهن.
- استاد ٻارن کي اها ڄاڻ ضرور ڏيندو ته سنڌي ٻوليءَ ۾ هن اکر سان به ڪو لفظ نه ٺهندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ی“ اور ”ذ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ی“ سے شروع ہونے والے الفاظ: یَکے، یرو، یونگ (ڈھکن، آہستہ، بہانہ)
- ☆ ”ذ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ذخیرو، ذکر (خزانہ، تذکرہ)

نوٹخطی

- طلبا کی نوٹخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے اُن کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروفِ تہجی (سبق کا تیرھواں حصہ)

۲۵۔ ر دیل (ریل)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۲۶۔ ژ ماڑی (عمارت)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اُردو زبان میں اس حرف میں اوپر چھوٹی سی ”ط“ بنی ہوئی ہوتی ہے۔
- سندھی زبان میں اس حرف میں اوپر چار نقطے ہوتے ہیں۔
- طلبا کو بتائیے کہ سندھی زبان میں اس حرف سے کوئی لفظ شروع نہیں ہوتا۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ر ۽ ڙ“ پنج ڀيرا پڙهيو ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ر ۽ ڙ جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
 - استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
 - استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ر ۽ ڙ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.
- * ر سان شروع ٿيندڙ لفظ : رحم ، روزو ، رزق
- * ڙ جي مطابق لفظ : مڙس ، نرڙ ، ڪاوڙ

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو، کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو چوڏهون حصو)

27. ز زبيرا

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جي مٿان هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

28. س سائڪل

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- سنڌي ٻوليءَ ۾ هن اکر تي ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- هن اکر جي لکڻ جو انداز خاني ۾ ظاهر آهي.

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ر“ اور ”ڑ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ کتاب میں سندھی حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آ رہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ر“ اور ”ڑ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیں۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ر“ سے شروع ہونے والے الفاظ: رحم، دوزو، رذق (رحم، روزہ، رزق)
- ☆ ”ڑ“ کے الفاظ: مڑس، نرڑ، کاوڑ (شوہر، پیشانی، غصہ)

نوٹخطی

- تمام طلبا کی نوٹخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا چودھواں حصہ)

۲۷۔ ز زبیرا (زبیرا)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۲۸۔ س سائیکل (سائیکل)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔

- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اٽساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ” ز ۽ س “ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ز ۽ س جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ز ۽ س سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

- * ز سان شروع ٿيندڙ لفظ: زال، زمين، زور
- * س سان شروع ٿيندڙ لفظ: سوال، سنڌ، سڪ

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو، کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي، انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آڏو بيان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو پندرهنون حصو)

29. ش شينهن

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جي مٿان ٽي نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ز“ اور ”س“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ انھیں کتاب میں سندھی حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ز“ اور ”س“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ز“ سے شروع ہونے والے الفاظ: زال، زمین، زور (بیوی، زمین، طاقت)
- ☆ ”س“ سے شروع ہونے والے الفاظ: سوال، سنڈ، سٹک (سوال، سندھ، خوشحالی/سکھ)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا پندرھواں حصہ)

۲۹۔ ش شینھن (شیر)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں اوپر تین نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

30. ص صوف

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- هن اکر تي ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ش ۽ ص“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ش ۽ ص جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ش ۽ ص سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ش سان شروع ٿيندڙ لفظ: شُڪرُ ، شرڪُ ، شرم

* ص سان شروع ٿيندڙ لفظ: صادق ، صالح ، صبر

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهايندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

۳۰۔ ص صوف (سب)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کے اوپر کوئی نقطہ نہیں ہوتا۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ش“ اور ”ص“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ انہیں کتاب میں سندھی حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ش“ اور ”ص“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ش“ سے شروع ہونے والے الفاظ: شکر، شکر، شکر، شرم (شکر، شرم)
- ☆ ”ص“ سے شروع ہونے والے الفاظ: صادق، صالح، صبر (صادق، صالح، صبر)

نوٹخطی

- طلبا کی نوٹخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے اُن کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سنڌي الف ب. (سبق جو سورھون حصو)

31. ض ضعیف

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جي مٿان هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

32. ط طوطو

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- هن اکر تي ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهه)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ض ۽ ط“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ض ۽ ط جي اچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ض ۽ ط سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ض سان شروع ٿيندڙ لفظ : ضو ، ضرورت ، ضايع

* ط سان شروع ٿيندڙ لفظ : طوفان ، طاقت ، طريقو

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سندھی حروف تہجی (سبق کا سولہواں حصہ)

۳۱۔ ض ضعیف (ضعیف)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کے اوپر ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۳۲۔ ط طوطو (طوطا)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ض“ اور ”ط“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ اپنی کتاب میں سندھی حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ض“ اور ”ط“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ض“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ضمو، ضرورت، ضایع (روشنی، ضرورت، ضائع)
- ☆ ”ط“ سے شروع ہونے والے الفاظ: طوفان، طاقت، طریقو (طوفان، طاقت، طریقہ)

نوٹخطی

- طلبا کی نوٹخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سنڌي الف ب. (سبق جو سترهون حصو)

33. ظ ظالم

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جي مٿان هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

34. ع عينڪ

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- هن اکر تي ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (آتساهه)

- است اد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ظ“ ۽ ”ع“ پنج ڀيرا پڙهو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ضم ۽ ع جي اچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ضم ۽ ع سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ظ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ظهير، ظاهر

* ع سان شروع ٿيندڙ لفظ: عالم، عيب، علم

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سندھی حروف (سبق کا سترھواں حصہ)

۳۳۔ ظ ظالمہ (ظالم)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کے اوپر ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۳۴۔ ع عینک (چشمہ)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ظ“ اور ”ع“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ اپنی کتاب میں سندھی حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ظ“ اور ”ع“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ظ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ظہیر، ظاہر (روشنی، ظاہر)
- ☆ ”ع“ سے شروع ہونے والے الفاظ: عالم، عیب، علم (عالم، خامی، علم)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جس طالب علم کی خوشخطی بہتر ہو اس کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر ایک چارٹ پر لکھ کر آویزاں کیجیے اور اس کی تعریف تمام طلبا کے سامنے کیجیے تاکہ دوسرے طلبا میں بھی شوق پیدا ہو۔

سنڌي الف ب. (سبق جوارڙهون حصو)

35. غ غاليچو

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جي مٿان هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

36. ف فانوس

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- هن اکر تي هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”غ“ ۽ ”ف“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن غ ۽ ف جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته غ ۽ ف سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* غ سان شروع ٿيندڙ لفظ: غلام، غريب، غرور

* ف سان شروع ٿيندڙ لفظ: فرشتو، فصل، فرق

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي حروفِ تہجی (سبق کا اٹھارواں حصہ)

۳۵۔ غ غالیچو (قالین)

- اس حرف کا تلفظ سنڌي اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں اوپر ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سنڌي کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۳۶۔ ف فانوس (فانوس)

- اس حرف کا تلفظ سنڌي اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کے اوپر ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سنڌي کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سنڌي حرف ”غ“ اور ”ف“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ کتاب میں سنڌي حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”غ“ اور ”ف“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ ہر بچہ ایک ایک لفظ بتائے گا۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”غ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: غلام، غریب، غرود، غلام، غریب، غرور
- ☆ ”ف“ سے شروع ہونے والے الفاظ: فصل، فرشتو، فرق (فصل، فرشتہ، فرق)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سنڌي الف ب. (سبق جواڻوبهون حصو)

37. ڦ ڦيٿو

- هي اکر پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- اردو ٻوليءَ ۾ ”ڦ“ ۽ ”ه“ کي ملائي (ڦه) لکيو ويندو آهي.
- سنڌي ٻولي ۾ (ڦ) جي مٿان ٽي نقطا وڌائي ”ڦ“ لکيو ويندو آهي.
- هن اکر جي مٿان چار نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

38. ڦ ڦينچي

- هي اکر پڙهڻ ۽ لکڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- هن اکر جي مٿان ٻه نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهه)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ڦ“ ۽ ”ق“ پنڃ پيرا پڙهيو ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ڦ ۽ ق جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ڦ ۽ ق سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ڦ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڦڪي , ڦر , ڦندو

* ڦ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڦسمت , قابليت , قلم

سنڌي حروفِ تہجی (سبق کا انیسواں حصہ)

۳۷۔ ف قبثو (پہیہ)

- اس حرف کا تلفظ سنڌي اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڙھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اردو زبان میں ”پ“ اور ”ھ“ ملا کر ”پھ“ لکھی جاتی ہے۔
- سنڌي زبان میں ف کے اوپر تین نقطے بڙھا کر ”ڦ“ لکھی جاتی ہے۔
- اس حرف کے اوپر چار نقطے ہوتے ہیں۔
- اس حرف کے لکھنے کا انداز خانے میں واضح ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سنڌي کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۳۸۔ ق قبینچی (قینچی)

- اس حرف کا تلفظ سنڌي اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڙھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں اوپر دو نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سنڌي کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سنڌي حرف ”ق“ اور ”ڦ“ پانچ مرتبہ پڙھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڙھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڙھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ کتاب میں سنڌي حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ق“ اور ”ڦ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ق“ سے شروع ہونے والے الفاظ: قڪي، ڦڙ، ڦندو (ڇڪي، لوٽ مار، ڇهندا)
- ☆ ”ڦ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ڦسمت، ڦابليت، ڦلم (ڦسمت، ڦابليت، ڦلم)

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهايندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو ويهون حصو)

39. ڪ ڪتاب

- هي اکر پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- اردو ٻوليءَ ۾ لکڻ جي لحاظ کان هي اکر جي شڪل ”ڪ“ آهي.
- سنڌي ٻولي ۾ هي اکر مٿين ريت لکيو ويندو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

40. ڪ ڪت

- هي اکر لکڻ جي لحاظ سان اردو ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ جهڙو آهي.
- اردو ٻوليءَ ۾ اردو جي اکر ”ڪ“ سان گڏ ”ه“ ملائي ”ڪه“ لکيو ويندو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهه)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ڪ“ ۽ ”ڪ“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ڪ ۽ ڪ جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي. ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروفِ تہجی (سبق کا میسواں حصہ)

۳۹۔ ک کتاب (کتاب)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اُردو زبان میں اس حرف کی شکل ”ک“ ہے۔
- سندھی زبان میں یہ حرف ”کے“ لکھا جاتا ہے۔
- اس حرف میں کوئی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۴۰۔ ک کت (چار پائی)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اُردو زبان میں ”ک“ اور ”ھ“ ملا کر ”کھ“ لکھی جاتی ہے۔
- اس حرف میں کوئی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”کے“ اور ”ک“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران کے تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو بتائیے کہ کتاب میں سندھی حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔

- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ڪ ۽ ڪ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ڪ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڪراچي، ڪار، ڪريم

* ڪ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڪارڪ، ڪنڀ، ڪارو

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آڏيان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو ايڪيهون حصو)

41. گ گل

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

42. ڳ ڳئون

- هي سنڌي ٻوليءَ جون سنڌي اکر آهي.
- هي اکر لکڻ جي لحاظ سان ”گ“ جهڙو آهي.
- هن اکر جي هيٺيان ٻه نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهه)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”گ“ ۽ ”ڳ“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن گ ۽ ڳ جي اچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.

- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”کے“ اور ”ک“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”کے“ سے شروع ہونے والے الفاظ: کراچی، کار، کریمر (کراچی، کار، مہربان)
- ☆ ”ک“ سے شروع ہونے والے الفاظ: کارک، کنپ، کارو (کھجور، پر، نمکین)

نوٹخطی

- طلبا کی نوٹخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا ایکسواں حصہ)

۴۱۔ گ گل (پھول)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۴۲۔ گ گٹھون (گائے)

- یہ خالص سندھی حرف ہے۔
- یہ حرف ”گ“ کی طرح لکھا جاتا ہے۔
- اس میں نیچے دو نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”گ“ اور ”گٹھون“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔

- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته گ ۽ ڳ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.
- * گ سان شروع ٿيندڙ لفظ: گرم، گڏه، گڏي
- * ڳ سان شروع ٿيندڙ لفظ: ڳالهه، ڳجهو، ڳرو

خوشخطي

- هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهايندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو ٻاويهن حصو)

43. گه گهوڙو

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

44. گ آگر

- هي سنڌي ٻوليءَ جونج سنڌي اکر آهي.
- هي اکر لکڻ جي لحاظ سان ”گ“ جهڙو آهي.
- هن اکر جي مٿان ٻه نقطا هوندا آهن.
- استاد ٻارن کي اها ڄاڻ ضرور ڏيندو ته سنڌي ٻوليءَ جي هن اکر سان ڪو به لفظ ٺهي نه ٿو سگهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ اپنی کتاب میں سندھی حروف کی بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں۔ ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”گ اور گ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”گ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: گرم، گڈھ، گڈی (گرم، گدھا، گڑیا)
- ☆ ”گ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: گالھ، گجھو، گرو (بات، خفیہ، بھاری)

نوٹس

- طلبا کی نوٹس پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا بائیسواں حصہ)

۴۳۔ گھ گھوڑو (گھوڑا)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف پر کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۴۴۔ گھی گھی (انگلی)

- یہ خالص سندھی حرف ہے۔
- یہ حرف ”گھ“ کی طرح لکھا جاتا ہے۔
- طلبا کو بتائیے کہ سندھی زبان میں اس حرف سے کوئی بھی لفظ شروع نہیں ہوتا۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ” گھ “ ۽ ” گ “ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن گھ ۽ گ جي اُچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته گھ ۽ گ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.
- * گھ سان شروع ٿيندڙ لفظ: گھر، گهٽي، گھگهي
- * گ جي مطابق لفظ: اڱارو، اڱر، سڱ

خوشخطي

- هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گھڻي توجهه ڏيندو کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گھمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو ٽيويهون حصو)

45. ل لاتو

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گھمائڻ اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

46. م مور

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي. اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گھمائڻ اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”گھہ“ اور ”گھ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو بتائیے کہ کتاب میں سندھی حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”گھہ“ اور ”گھ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”گھہ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: گھڑ، گھنٹی، گھگھی (گھر، گلی، صراحی)
- ☆ ”گھ“ والے الفاظ: اگھارو، اگھر، سینگ (منگل، انگارہ، سینگ)

نوٹس

- طلبا کی خوشحالی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا تیسواں حصہ)

۴۵۔ ل لاتو (لٹو)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۴۶۔ م موڑ (مور)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ل“ ۽ ”م“ پنج ڀيرا پڙهيو ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ل ۽ م جي اچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
 - استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
 - استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ل ۽ م سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.
- * ل سان شروع ٿيندڙ لفظ: لڪڻ , لڄ , لذيد
- * م سان شروع ٿيندڙ لفظ: ماءُ , محنت , مزدور

خوشخطي

- هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو چوويهون حصو)

47. ن ڪ

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جي مٿان هڪ نقطو هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

48. ط وڻ

- هي اکر سنڌي ٻوليءَ جون سنڌي اکر آهي..
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي. پر هن اکر جي مٿان ننڍڙي ”ط“ جي نشاني لڳل هوندي آهي.
- استاد ٻارن کي اها چاڻ ضرور ڏيندو ته سنڌي ٻوليءَ جي هن اکر سان ڪو به لفظ ٺهي نه ٿو سگهي.

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ل“ اور ”م“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو بتائیے کہ کتاب میں سندھی حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ل“ اور ”م“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ل“ سے شروع ہونے والے الفاظ: لکٹ، لچ، لذیذ (چھڑی، شرم، خوش ذائقہ)
- ☆ ”م“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ماء، محنت، مزدور (ماں، محنت، مزدور)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا چوبیسواں حصہ)

۴۷۔ ن نک (ناک)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف کے اوپر ایک نقطہ ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انہیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۴۸۔ ٹ وٹ (درخت)

- یہ خالص سندھی حرف ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے، مگر میں اوپر چھوٹی ”ط“ بنی ہوتی ہے۔
- طلبا کو بتائیے کہ سندھی زبان میں اس حرف سے کوئی بھی لفظ شروع نہیں ہوتا۔

- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ن ۽ ڙ“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ن ۽ ڙ جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد، ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ن ۽ ڙ سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ن سان شروع ٿيندڙ لفظ: ناني، ننڍو، نوڪر

* ڙ جي مطابق ڪجهه لفظ: ڙڙ، سياڻو، پاڻي

خوشخطي

- هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽپڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي، انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو پنجويهون حصو)

49. و واڍو

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ن“ اور ”ط“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ کتاب میں سندھی حروف کی جو بغیر رنگوں کے تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں صفائی سے اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار کرنے کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ن“ اور ”ط“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”ن“ سے شروع ہونے والے الفاظ: نانہی، نندبہ، نوکر (نانی، نیند، نوکر)
- ☆ ”ط“ والے الفاظ: ڈٹ، سیٹاٹو، پٹائی (ریوڑ، عقلمند، پانی)

نوٹخطی

- طلبا کی نوٹخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا پچیسواں حصہ)

۴۹۔ و وادیو (بڑھئی)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

50. ه ه هاتهي

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- استاد هن اکر جا ٽيڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽيڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”و“ ۽ ”ه“ پنج ڀيرا پڙهيو يا ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن و ۽ ه جي اچار جي غلط ادائينگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته و ۽ ه سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.
- * سان شروع ٿيندڙ لفظ: واڱڻ ، وار ، ورق
- * ه سان شروع ٿيندڙ لفظ: هرڻ ، همت ، هوشيار

خوشخطي

- هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري اکر تي پينسل گهمائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آڏيان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سنڌي الف ب. (سبق جو چويهون حصو)

51. ه ه ه / جائزو

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- هن اکر جو ڪو به نقطو نه هوندو آهي.

(۵۰) ھ ہاٹی (ہاٹی)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”و“ اور ”ھ“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ کتاب میں سندھی حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں ان میں اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہارِ خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”و“ اور ”ھ“ سے شروع ہونے والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔
- ☆ ”و“ سے شروع ہونے والے الفاظ: واگٹھ ، وار ، ورق (بیگن ، بال ، صفحہ)
- ☆ ”ھ“ سے شروع ہونے والے الفاظ: ھرٹ ، ھمت ، ھوشیار (ہرن ، ھمت ، ھوشیار)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

سندھی حروف تہجی (سبق کا چھبیسواں حصہ)

۵۱۔ ے ھیء / جاتزو (جائزہ)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اُردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اس حرف میں کوئی بھی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔

- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

52. ي يڪتارو

- هي اکر لکڻ ۽ پڙهڻ جي لحاظ سان سنڌي ۽ اردو ۾ ساڳيو آهي.
- اردو ٻوليءَ ۾ ”ي“ ۾ ڪو به نقطو نه هوندو آهي.
- هن اکر جي هيٺيان ٻه نقطا هوندا آهن.
- استاد هن اکر جا ٽپڪا ٺاهي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سولي سنڌي جي ڪتاب ۾ هي اکر ٽپڪن جي شڪل ۾ ٺهيل آهي، اوهان ان تي صفائيءَ سان پينسل گهمائي اکر لکڻ جي ڪوشش ڪريو.

سرگرميون (اُتساهُ)

- استاد شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀ گڏجي هڪ آواز ۾ سنڌي اکر ”ء“ ۽ ”ي“ پنج ڀيرا پڙهيو ڪريو ۽ نقطن تي وڌ ۾ وڌ توجهه ڏيو. ٻارن جي پڙهڻ دوران استاد سندن ء ۽ ي جي اُچار جي غلط ادائگي تي سندن اصلاح ڪندو. غلطيءَ جي صورت ۾ ٻيهر پڙهڻ جي هدايت ڪندو.
- استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي پنهنجي ڪتاب ۾ سنڌي الف ب جي اکرن مطابق بنا رنگن جي تصوير نظر اچي رهي آهي، ان ۾ صفائيءَ سان پنهنجي مرضيءَ جي مطابق رنگ ڀريو.
- استاد الف ب جي سکيا دوران ڪلاس جي سڀني شاگردن کي سرگرمين ۾ شامل ٿيڻ جو موقعو ڏيندو. اهڙي طرح استاد ٻارن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏيندي کين سوال ڪندو ته ء ۽ ي سان شروع ٿيندڙ لفظ ٻڌايو. هر ٻار هڪ لفظ ٻڌائيندو. صحيح جواب هجڻ جي صورت ۾ استاد اهو لفظ ڪاري بورڊ تي لکندو ۽ جيڪي ٻار غلط جواب ٻڌائيندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو.

* ء جي مطابق ڪجهه لفظ: سائل ، هوءَ ، لائق

* ي سان شروع ٿيندڙ لفظ: ياسُ ، يقين ، ياد

- استاد ڪاري بورڊ تي ٻه ڪالم ٺاهيندو هڪ ڪالم ۾ الف ب جا ڪجهه اکر لکندو ۽ ٻئي ڪالم ۾ انهن اکرن سان شروع ٿيندڙ لفظ لکندو. شاگرد هڪ تير جي نشان جي مدد سان انهن اکرن کي لفظن سان پاڻ ۾ ملائيندا. جن شاگردن جا جواب غلط هوندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو. جيڪي شاگرد درست جواب ڏيندا انهن کي شاباسي ڏني ويندي.

(1) ب ڄاري

(2) ج گهڻو

(3) گه ٻاجهه

(4) چ شاعري

(5) ش پاءُ

- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

۵۲۔ ی یکتارو (اکتارہ)

- اس حرف کا تلفظ سندھی اور اردو زبان کے حوالے سے لکھنے اور پڑھنے میں بالکل ایک جیسا ہے۔
- اردو زبان میں اس حرف میں کوئی نقطہ نہیں ہوتا ہے۔
- سندھی زبان میں اس حرف میں نیچے دو نقطے ہوتے ہیں۔
- نقطوں کی صورت میں یہ حرف بنا کر طلبا کو دکھائیے اور انھیں ہدایت کیجیے کہ آسان سندھی کی کتاب میں نقطوں کی شکل میں دیے گئے اس حرف پر صفائی کے ساتھ پنسل پھیرتے ہوئے اسے لکھنے کی کوشش کریں۔

سرگرمیاں

- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ سب مل کر ایک آواز میں سندھی حرف ”ء“ اور ”ی“ پانچ مرتبہ پڑھیں اور یاد کریں۔ طلبا کے پڑھنے کے دوران تلفظ کی درست ادائیگی پر زیادہ سے زیادہ توجہ دیجیے۔ غلطی کی صورت میں دوبارہ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ کتاب میں سندھی حروف کی بغیر رنگوں کے جو تصاویر نظر آرہی ہیں، ان میں اپنی مرضی کے مطابق رنگ بھریں۔
- طلبا کو اظہار خیال کا موقع دیجیے۔ ان سے سوال کیجیے کہ ”ء“ اور ”ی“ والے الفاظ بتائیے۔ درست جواب ہونے کی صورت میں وہ لفظ تختہ سیاہ پر لکھیے۔ جو طلبا غلط جواب دیں، ان کی رہنمائی کیجیے۔

☆ ”ء“ والے الفاظ: سائل ، هوء ، لائق (سوالی ، وہ ، لائق)

☆ ”ی“ سے شروع ہونے والے الفاظ: یاس ، یقین ، یاد (یقین ، یاد)

- تختہ سیاہ پر دو کالم بنائیے۔ ایک کالم میں کچھ حروف لکھیے اور دوسرے کالم میں ان حروف سے شروع ہونے والے الفاظ لکھیے۔ طلبا تیر کے نشان سے ان حروف کو الفاظ سے ملائیں گے۔ جن طلبا کے جوابات غلط ہوں ان کی رہنمائی کیجیے۔ جو طلبا درست جواب دیں انھیں

شباباش دیجیے۔

۱۔ جالی

۲۔ زیادہ

۳۔ کرم

۴۔ شاعری

۵۔ بھائی

- (6) پ چوڪرو
 (7) ڪ ڏڪيو
 (8) ڌ صوف
 (9) ڏ ڪتو
 (10) ص ڌڻي سڳورو

• استاد ٻارن جي پرڪ ۽ پروڙ جو جائزو وٺندي الف ب جي باري ۾ ڪجهه سوال ڪندو. جن شاگردن جا جواب غلط هوندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو. جيڪي شاگرد درست جواب ڏيندا انهن کي شاباسي ڏني ويندي.

- سوال 1. سنڌي الف ب جا گهڻا ڪر نڃ سنڌي آهن؟
 سوال 2. سنڌي ٻوليءَ جا اهي ڪهڙا ڪر آهن جن سان ڪو به لفظ نه ٿو ٺهي؟
 سوال 3. سنڌي ٻوليءَ ۾ گهڻا ڪر آهن؟

جواب:

- 1: سنڌي ٻوليءَ جا ست نڃ سنڌي ڪر آهن.
 2: (ج، چ، گ، ڙ، ڻ ۽ ڙ) سنڌي ٻوليءَ جي هنن ڪرن سان ڪو به لفظ نه ٿو ٺهي. هي ڪر هميشه لفظ جي وچ ۾ هوندا آهن.
 3: سنڌي ٻوليءَ ۾ ڪُل 152 ڪر آهن.

خوشخطي

- هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. ڪين ڪر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ ڪتاب ۾ موجود ٽيڪن واري ڪر تي پيئسل گهٽائڻ جي ترڪيب سمجهائيندو.
- جن شاگردن جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. انهن جا نالا ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا ۽ انهن جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.
- خوشخطيءَ لاءِ شاگردن کي ڪجهه هدايتون.
 - (1) ڪر لائين تي هُجن.
 - (2) ڪرن جي سَتَ سڌي هُجڻ گهرجي.
 - (3) هر ڪر جا نقطا ڌار ڌار هُجڻ گهرجن ۽ واضح هُجن.
 - (4) جيڪي ڪر ڪاپيءَ جي لائين کان مٿي آهن ته اُهي مٿي لکيا وڃن، جيڪي ڪر لائين کان هيٺ آهن، اُهي هيٺ لکڻ گهرجن.
 - (5) لکڻ دوران صفائيءَ جو خاص خيال ڪرڻ گهرجي.

۶۔ لڑکا

۷۔ مشکل

۸۔ سیب

۹۔ کھٹا

۱۰۔ نبی کریم ﷺ

- طلبا کی ذہانت کا جائزہ لیتے ہوئے حروفِ تہجی کے متعلق طلبا سے کچھ سوالات کیجیے۔ جن طلبا کے جوابات غلط ہوں ان کی رہنمائی کیجیے۔ جو طلبا درست جواب دیں انہیں شاباش دیجیے۔

سوال 1: سندھی حروفِ تہجی میں کتنے خالص سندھی حروف ہیں؟

سوال 2: سندھی زبان کے وہ کون سے حروف ہیں جن سے کوئی بھی لفظ شروع نہیں ہوتا؟

سوال 3: سندھی زبان میں کتنے حروف ہیں؟

جوابات:

1۔ سندھی حروفِ تہجی میں سات خالص سندھی حروف ہیں۔

2۔ (ج ، گ ، ٹ ، پ ، ق) سندھی زبان میں ان حروف سے کوئی لفظ شروع نہیں ہوتا، یہ حروف الفاظ کے درمیان میں آتے ہیں۔

3۔ سندھی زبان میں ۵۲ حروف ہیں۔

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔

- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

خوشخطی کے لیے چند ہدایات:

۱۔ حروف لائن پر ہونے چاہئیں۔

۲۔ حروف کی لائن سیدھی ہونی چاہیے۔

۳۔ ہر ایک حرف کے نقطے علیحدہ علیحدہ اور واضح ہوں۔

۴۔ جو حروف کتاب میں لائن کے اوپر ہوں تو وہ لائن کے اوپر ہی لکھے جائیں، اور جو حروف لائن کے نیچے ہوں تو وہ لائن کے نیچے ہی لکھے جائیں۔

جائیں۔

۵۔ خوشخطی کے دوران صفائی کا خاص خیال رکھیں۔

الف ب پ تي

مقصد

سبق جي پڄاڻيءَ تي :

- شاگرد سنڌي الف ب جي اکرن جي سُچاڻ ڪري سگهندا.
- ڪهڙو اکر ڪنهن کان پوءِ ايندو؟ بابت ڄاڻ حاصل ٿيندي.
- سنڌي الف ب پڙهي ۽ لکي سگهندا.

امدادِي سامان

- سنڌي الف ب جو چارٽ
- بليڪ بورڊ
- سُولِي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 27

سکيا جو طريقو

- استاد شاگردن کي سمجهائيندو ته سنڌي الف ب جا ٻاوندجاهه اکر اوهان کي سيڪاريا ويا آهن. اوهان کي انهن لفظن جو صحيح اچار ياد ڪرڻو آهي ۽ ان سان گڏ ڪهڙو اکر ڪهڙيءَ ريت لکيو ويندو؟ ٻارن کي سنيءَ ريت ذهن ۾ اها ڳالهه ويهارڻي آهي. ان لاءِ استاد الف ب جو هڪ هڪ اکر ڌارا ڌر درست ادائينگي سان پڙهي ٻڌائيندو ۽ سمجهائيندو. بعد ۾ مختلف ٻارن کان اکر پڙهائيندو.
- استاد سبق جو اعلان ڪندو.
- سنڌي الف ب جو چارٽ آويزان ڪندو.
- شاگردن کي هدايت ڪندو ته سڀئي شاگرد اُٿي بيهن ۽ وڏي آواز ۾ سنڌي الف ب جا اکر درست ادائينگي سان پڙهن. اهو عمل استاد، شاگردن کان پنج ڀيرا دهرائيندو.
- سنڌي الف ب جي لکيل اکرن کي واضح ۽ آسان لفظن ۾ ٻيهر سمجهائڻ کان پوءِ شاگردن کان الف ب جي بلند خواني ڪرائي ويندي. ڪلاس جي سڀني شاگردن کي الف ب جي بلند خواني ڪرڻ جو موقعو ڏنو ويندو. جيڪي شاگرد ڏکيا اکر اُچاري نه سگهندا، انهن کي اکرن جي درست ادائينگي سمجهائي ويندي. جيڪي شاگرد اکرن جو صحيح اچار پڙهي سگهندا، استاد انهن جي حوصلا افزائي ڪندي سندن ساراهه ڪندو.
- استاد شاگردن کي سبق جو حاصل مقصد سمجهائيندو.

حروفِ تہجی کی تختی

مقاصد

سبق کے اختتام پر طلبا:

- سندھی حروفِ تہجی (الف ، ب) کے تمام حرف پہچان سکیں گے۔
- یہ جانتے ہوں گے کہ کون سا حرف کس کے بعد آئے گا۔
- سندھی حروفِ تہجی (الف ، ب) پڑھ اور لکھ سکیں گے۔

امدادی اشیا

- سندھی حروفِ تہجی کا چارٹ
- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۲۷

طریقہ تدریس

- طلبا کو سمجھائیے کہ سندھی زبان کے ۵۲ حروف آپ کو سکھائے گئے ہیں۔ اب آپ کو ان حروف کا درست تلفظ یاد کرنا ہے۔ کون سا حرف کس طرح لکھنا ہے طلبا کو یہ بات ذہن نشین کروائیے۔ اس لیے حروفِ تہجی کا ایک ایک حرف علیحدہ علیحدہ درست ادائیگی کے ساتھ پڑھ کر سنائیے اور سمجھائیے۔
- سبق کا اعلان کیجیے۔
- سندھی حروفِ تہجی کا چارٹ تختہ سیاہ پر آویزاں کیجیے۔
- طلبا کو ہدایت کیجیے کہ وہ کھڑے ہو کر بلند آواز میں سندھی حروف درست ادائیگی کے ساتھ پڑھیں۔ یہ عمل طلبا پانچ مرتبہ دہرائیں گے۔
- سندھی حروفِ تہجی دوبارہ سمجھانے کے بعد طلبا سے ان کی بلند خوانی کروائیے۔ جو طلبا مشکل الفاظ کی درست ادائیگی نہیں کر پائیں انھیں درست ادائیگی سمجھائیے۔ جن طلبا کی بلند خوانی بہتر ہو، ان کی حوصلہ افزائی کرتے ہوئے تعریف کیجیے۔
- طلبا کو سبق کا مقصد سمجھائیے۔

سبق جو حاصل مقصد

- ٻولي سڪڻ لاءِ ضروري آهي ته ان ٻوليءَ جي الف ب ٻارن کي اچڻ گهرجي. جڏهن شاگرد الف ب ياد ڪندا ته انهن ۾ اکر پڙهڻ، لفظ لکڻ ۽ جملو ٺاهڻ سان گڏ اکر، لفظ ۽ جملو پڙهڻ، لکڻ ۽ انهن کي سمجهڻ جي صلاحيت آسانيءَ سان پيدا ٿي سگهندي. شاگرد مڪمل طور تي الف ب کي ياد ڪري سگهن. کين هراڳئين ۽ پوئين اکر بابت ڄاڻ هجي ته هاڻي ڪهڙو اکر لکڻ گهرجي؟. ان سبق جي پڙهڻ سان ٻار بنا ڪنهن پريشانيءَ جي الف ب ياد ڪري سگهندا.

سرگرميون (اُتساه)

- شاگردن جي پرک ۽ پروڙ جو جائزو وٺندي استاد ڪلاس جي شاگردن کي پهريان ڪاري بورڊ آڏو بيھاري الف ب جا مختلف اکر لکندو ۽ کين اهي لفظ پڙهڻ جي هدايت ڪندو. اهڙي طرح ڪلاس جي سڀني شاگردن کي حصو وٺڻ جو موقعو ڏنو ويندو. جن شاگردن جي سُني ڪارڪردگي هوندي استاد کين شاباسي ڏيندو. جيڪي شاگرد مونجهارو ظاهر ڪندا، استاد کين رهنمائي ڪندو.

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گھڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ پهريون ڪاري بورڊ تي اکر لکي سمجھايا ويندا.
- جنهن شاگرد جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. ان جو نالو ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيو ويندو ۽ ان جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سبق کا مقصد

- زبان سیکھنے کے لیے ضروری ہے کہ طلبا کو اس زبان کی حروفِ تہجی آنے چاہئیں۔ جب طلبا حروفِ تہجی یاد کریں گے تو انہیں حروف پڑھنا، الفاظ لکھنا اور جملے بنانے کے ساتھ الفاظ اور جملے پڑھنے، لکھنے اور سمجھنے کی صلاحیت با آسانی پیدا ہو سکے گی۔ انہیں ہر اگلے اور پچھلے حرف کے متعلق معلومات ہو کہ اب کون سا حرف لکھنا چاہیے۔

سرگرمیاں

- طلبا کی ذہانت کا جائزہ لینے کے لیے تختہ سیاہ پر سندھی زبان کے چند حروف لکھیے اور طلبا کو یکے بعد دیگرے تختہ سیاہ کے سامنے کھڑا کر کے پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔ کمرہ جماعت کے تمام طلبا کو اس مشق میں حصہ لینے کا موقع دیجیے۔ جن طلبا کی کارکردگی بہتر ہو انہیں شاباش دیجیے۔ جن طلبا کو مشکل پیش آئے ان کی رہنمائی کیجیے۔

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کی بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

اڪر ۽ آواز

مقصد

سبق جي پڄاڻيءَ تي :

- شاگرد الف ب جي اڪرن جو آواز صحيح ادا ڪري سگهندا.
- اعراب جي استعمال سان اڪر جي اُچار ۾ فرق بابت ڄاڻ حاصل ٿيندي.
- اعراب بابت معلومات حاصل ٿيندي.
- سنڌي الف ب پڙهي ۽ لکي سگهندا.

امدادِي سامان

- سنڌي الف ب جو چارٽ
- بليڪ بورڊ
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 28

سکيا جو طريقو

- استاد شاگردن کي سمجهائيندو ته جهڙي طرح انگريزي ٻولي ۾ (vowels) هوندا آهن Vowels کي سنڌي ٻوليءَ ۾ حروف علت چيو ويندو آهي. سنڌي ٻوليءَ ۾ (زير، زير، پيش، مد، الف، و ۽ ي) حروف علت آهن.
- استاد سبق جو اعلان ڪندو.
- سنڌي الف ب جو چارٽ آويزان ڪندو.
- استاد ٻارن کي اها ڄاڻ ڏيندو ته سنڌي ٻوليءَ ۾ هن پٽيءَ کي ”ڪڪ پٽي“ به چيو ويندو آهي.
- انهن اڪرن کي واضح ۽ آسان لفظن ۾ سمجهائڻ کان پوءِ شاگردن کي هدايت ڪئي ويندي ته هن سبق جو هڪ هڪ اڪر پهريون استاد پڙهندو بعد ۾ ڪلاس جا سڀئي شاگرد گڏجي هڪ آواز ۾ پڙهندا. استاد شاگردن کان الف ب جي اڪرن جي بلند خواني ڪرائيندو. سڀني شاگردن کي سوال ڪرڻ جو موقعو ڏنو ويندو. بعد ۾ شاگردن کان سوال ڪيا ويندا، جيڪي شاگرد اڪر اُچاري نه سگهندا، انهن کي اڪرن جي درست ادائگي سمجهائي ويندي. جيڪي شاگرد اڪرن جو صحيح اُچار پڙهي سگهندا اُستاد انهن جي حوصلا افزائي ڪندي سندن ساراهه ڪندو.

حروف اور آوازیں

مقاصد

- سبق کے اختتام پر طلبا:
- سندھی حروفِ تہجی درست ادائیگی کے ساتھ پڑھ سکیں گے۔
- اعراب کے استعمال سے الفاظ کے تلفظ میں فرق کے متعلق معلومات حاصل ہوں گی۔
- سندھی حروفِ تہجی آسانی پڑھ اور لکھ سکیں۔

امدادی اشیا

- سندھی حروفِ تہجی کا چارٹ
- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۲۸

طریقہ تدریس

- طلبا کو سمجھائیے کہ جس طرح انگریزی زبان میں Vowels ہوتے ہیں اسی طرح سندھی میں ”حروفِ علت“ ہوتے ہیں۔ سندھی زبان میں حروفِ علت (زیر، زبر، پیش، مد، الف، وادری) ہیں۔
- سبق کا اعلان کیجیے۔
- سندھی حروفِ تہجی کا چارٹ تختہ سیاہ پر آویزاں کیجیے۔
- طلبا کو بتائیے کہ سندھی زبان میں اس تختی کو ”گے پتی“ بھی کہا جاتا ہے۔
- یہ حروف واضح اور آسان انداز میں سمجھانے کے بعد سبق کا ایک ایک حرف پہلے استاد پڑھے گا اور بعد میں تمام طلبا مل کر بلند آواز میں الفاظ کی درست ادائیگی کے ساتھ پڑھیں گے۔ طلبا کو حروفِ تہجی کی بلند خوانی کروائیے۔ پہلے تمام طلبا کو سوالات کرنے کا موقع دیجیے۔ اس کے بعد میں طلبا سے سوالات کیجیے۔ جو طلبا حروف کی درست ادائیگی نہ کر پائیں، انھیں درست ادائیگی سمجھائیے۔ جو طلبا بہتر انداز میں پڑھیں ان کی حوصلہ افزائی کرتے ہوئے تعریف کیجیے۔

سبق جو مقصد

- هن سبق ۾ الف ب جي مختلف اکرن تي اعراب جون نشانيون لڳائي انهن جي آواز ۾ فرق پيدا ڪيو ويو آهي. اهو ان لاءِ ته اڳتي هلي ٻار جڏهن مضمون، عبارت يا ڪا به ڪهاڻي پڙهندا ته کين اهڙي طرح جا اکر هر هر سامهون ايندا. جيڪڏهن ٻارن کي وقت جي مطابق اهڙن اکرن جي سکيا ڏني وڃي ته شاگردن کي بعد ۾ ڪنهن به قسم جي پريشاني نه ٿيندي.

سرگرميون (اُتساه)

- شاگردن جي پرک ۽ پروڙ جو جائزو وٺندي استاد ڪاري بورڊ تي ڪجهه الف ب جا اکر لکي انهن ۾ زير، زير، پيش ۽ مد جو اضافو آڻي ٻارن کان ان لفظ جو اُچار ادا ڪرائيندو. اهڙي طرح ڪلاس جي سڀني شاگردن کي حصو وٺڻ جو موقعو ڏنو ويندو. جن شاگردن جي سٺي ڪارڪردگي هوندي استاد کين شاباسي ڏيندو.

خوشخطي

- استاد هر شاگرد جي خوشخطيءَ تي توجهه ڏيندو، کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ ڪوشش ڪندو. ان لاءِ پهريون ڪاري بورڊ تي اکر لکي سمجهايا ويندا.
- جنهن شاگرد جي خوشخطي تمام بهتر هوندي، ان جو نالو ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيو ويندو ۽ ان جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به شوق پيدا ٿئي.

سبق کا مقصد

- اس سبق میں سندھی کے مختلف حروف پر اعراب کی نشانی لگا کر ان کے آواز میں فرق پیدا کیا گیا ہے۔ آگے چل کر سچے جب کوئی مضمون، عبارت یا کہانی پڑھیں گے تو اس طرح کے حروف بار بار سامنے آئیں گے۔ اگر طلبا کو وقت کے مطابق ان حروف کی تربیت دی جائے تو طلبا کو بعد میں کسی قسم کی پریشانی نہیں ہوگی۔

سرگرمیاں

- طلبا کی ذہانت کا جائزہ لینے کے لیے تختہ سیاہ پر سندھی کے چند حروف لکھیے اور ان پر زیر، زبر، پیش اور مد کا اضافہ کر کے طلبا کو وہ حروف پڑھوائیے۔ کمرہ جماعت کے تمام طلبا کو اس مشق میں حصہ لینے کا موقع دیجیے۔ جن طلبا کی کارکردگی بہتر ہو انہیں شاباش دیجیے۔

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کے لیے بھرپور کوشش کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

اڪرن جون اڌ شڪليون

مقصد

سبق جي پڄاڻيءَ تي :

- شاگردن کي اڪرن جي پوري ۽ اڌ شڪلين بابت ڄاڻ حاصل ٿيندي .
- شاگرد اڌ شڪلين جي مدد سان اڪر ملائي سگهندا .
- سنڌي پڙهڻ ۽ سمجهڻ جي صلاحيت پيدا ٿي سگهندي .

امدادِي سامان

- بليڪ بورڊ ۽ بورڊ
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 29

سکيا جو طريقو

- استاد شاگردن کي سمجهائيندو ته اسان سنڌي الف ب جي اڪرن جون شڪليون پڙهي ۽ سمجهي آيا آهيون. اوهان کي اها خبر هجي ته الف ب جي اڪرن کي پاڻ ۾ ملائي لفظ ٺاهڻ لاءِ الف ب جي گهڻي قدر شڪلين ۾ فرق ايندو آهي. مطلب ته انهن اڪرن کي پاڻ ۾ ملائڻ لاءِ اڪرن جي شڪل اڌ ڪرڻي پوندي آهي. هن سبق ۾ اسان کي لفظ ٺاهڻ لاءِ اڪرن جون اڌ شڪليون هڪ ٽيبل جي صورت ۾ ڏيکاريون ويون آهن.

حروف کی آدھی شکلیں

خاص مقاصد

سبق کے اختتام پر طلبا:

- حروف کی پوری اور آدھی شکل پہچان سکیں گے۔
- آدھی شکل کی مدد سے حروف آپس میں ملا سکیں۔
- سندھی پڑھنے اور سمجھنے کی صلاحیت حاصل کر پائیں گے۔

امدادی اشیا

- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۲۹

طریقہ تدریس

- طلبا کو سمجھائیے کہ ہم حروفِ تہجی کی شکلیں پڑھ اور سمجھ کر آئے ہیں۔ ہمیں یہ معلوم ہونا چاہیے کہ جب لفظ بنانے کے لیے حروف کو آپس میں ملایا جاتا ہے تو اکثر حروف کی شکلیں تبدیل ہو جاتی ہیں۔ بہت سے حروف کو آپس میں ملانے کے لیے ان کی شکل آدھی کرنی پڑتی ہے۔ اس سبق میں الفاظ بنانے کے لیے حروف کی آدھی شکلیں ایک ٹیبل کی صورت میں دکھائی گئی ہیں۔

اڪر ۽ انهن جون اڌ شڪليون

اڪر	اڌ شڪل	لفظ	اڪر	اڌ شڪل	لفظ
ب	بـ	بڊڪ	ص	صـ	صوف
پ	پـ	پڪري	ض	ضـ	ضعيف
پ	پـ	پولو	ع	عـ	عينڪ
ت	تـ	تارو	غ	غـ	غاليچو
ث	ثـ	ٿيلهو	ف	فـ	فانوس
ث	ثـ	ٿوبي	ق	قـ	قيتو
ث	ثـ	ٿونٺ	ق	قـ	قلم
ث	ثـ	ٿمر	ڪ	ڪـ	ڪت
پ	پـ	پڪو	گ	گـ	گڏه
ج	جـ	جهاز	ڳ	ڳـ	ڳالهه
ج	جـ	چپ	گه	گهـ	گهوڙو
جھ	جھـ	جھرڪي	ڱ	ڱـ	آڱر
چ	چـ	سُڃاڻ	ل	لـ	لڪڻ
چ	چـ	چاچو	م	مـ	میز
چ	چـ	چوڪرو	ن	نـ	نڪ
ح	حـ	حجر	ڻ	ڻـ	پاڻي
خ	خـ	خچر	ه	هـ	هاڻي
س	سـ	سائڪل	ء	ءـ	جائز
ش	شـ	شينهن	ي	يـ	يقين

حروف اور ان کی آدھی شکلیں

حرف	آدھی شکل	الفاظ	حرف	آدھی شکل	الفاظ
ب	ب	بدک	ص	ص	صوف
پ	پ	پکری	ض	ض	ضعیف
پ	پ	پولو	ع	ع	عینک
ت	ت	تارو	غ	غ	غالیچو
ت	ت	تیلھو	ف	ف	فانوس
ت	ت	توپی	ق	ق	قیتو
ن	ن	نونٹ	ق	ق	قلم
ث	ث	ثمر	ک	ک	کت
پ	پ	پکو	گ	گ	گڈھ
ج	ج	جهاز	گ	گ	گالھ
ج	ج	چپ	گم	گم	گھوڑو
جم	جم	جمرکی	گ	گ	اگر
چ	چ	سُجائ	ل	ل	لکٹ
چ	چ	چاچو	م	م	میز
چ	چ	چوکرو	ن	ن	نک
ح	ح	حجم	ط	ط	پاٹی
خ	خ	خچر	ه	ه	ہاٹی
س	س	سائیکل	ء	ء	جائز
ش	ش	شینھن	ي	ي	یقین

سرگرميون (اُتساهم)

- استاد بليڪ بورڊ تي ٻه يا ٽي اکر لکندو ۽ شاگردن کي هدايت ڪندو ته انهن اکرن جون اڌ شڪليون ٺاهي لفظ ٺاهيو. شاگردن جي بهتر ڪاڪردگيءَ تي کين شاباسي ڏني ويندي.

ٻن اکرن وارا لفظ

(1) س + ک (2) هه + ر (3) ج + ر

(4) گهه + ر (5) ج + و (6) ک + ي

نوان ٺهيل لفظ: سُڪ، گهَر، هَر، جو، جَر، پان، کي

ٽن اکرن وارا لفظ

(1) ب + د + ن (2) ق + ل + م (3) ع + ل + م

(4) س + ن + ڌ (5) ج + ن + گ (6) ا + ن + ب

نوان ٺهيل لفظ: بدن، سنڌ، قلم، جنگ، علم، انب

- شاگردن جي پرک ۽ پروڙ جو جائزو وٺندي استاد ڪلاس جي شاگردن کي پهريان بليڪ بورڊ آڏو بيھاري بورڊ تي لکيل اکرن کي ملائي لفظ ٺاهڻ جي هدايت ڪندو. اهڙي طرح ڪلاس جي سڀني شاگردن کي حصو وٺڻ جو موقعو ڏنو ويندو. جن شاگردن جي سُني ڪاڪردگي هوندي استاد کين شاباسي ڏيندو. جيڪي شاگرد منجهارو ظاهر ڪندا، استاد کين رهنمائي ڪندو.
- بليڪ بورڊ تي استاد ٽي اکر لکندو.

نمبر	اڪر 1	اڪر 2	اڪر 3	لفظ
1	د	ل	و	دلو
2	د	ي	ن	دين
3	ف	ج	ر	فجر
4	ش	ڪ	ر	شڪر
5	م	و	ر	مور

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ پهريون ڪاري بورڊ تي اکر لکي سمجھايا ويندا.
- جنهن شاگرد جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. ان جو نالو ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيو ويندو ۽ ان جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

سرگرمیاں

- تختہ سیاہ پر دو یا تین حروف لکھیے اور طلبا کو ہدایت کیجیے کہ ان حروف کی آدھی شکلیں بنا کر الفاظ بنائیں۔ طلبا کی بہتر کارکردگی پر انہیں شاباش دیجیے۔

دو حروف والے الفاظ۔

۱۔ س + کھ ۲۔ ہ + ل

۳۔ ج + ر ۴۔ گھ + ر

۵۔ ک + ی ۶۔ ک + ی

نئے الفاظ: سُک (سکون)، گھَر (مکان)، ہَر (بل)، جو (کا)، جَر (پانی)، کِی (کو)

تین حروف والے الفاظ:

۱۔ ب + د + ن ۲۔ ق + ل + م

۳۔ ع + ل + م ۴۔ س + ن + دھ

۵۔ ج + ن + گ ۶۔ ا + ن + ب

نئے الفاظ: بدن (جسم)، سنڈ (سندھ)، قلم (قلم)، جنگ (جنگ)، علم (علم)، انب (آم)

- طلبا کی ذہانت کا جائزہ لیتے ہوئے انہیں تختہ سیاہ کے برابر میں کھڑا کیجیے اور تختہ سیاہ پر لکھے ہوئے حروف آپس میں ملا کر الفاظ بنانے کی ہدایت کیجیے۔ تمام طلبا کو اس مشق میں حصہ لینے کا موقع دیجیے۔ جن طلبا کی کارکردگی بہتر ہو انہیں شاباش دیجیے۔ جن طلبا کو مشکل پیش آئے ان کی رہنمائی کیجیے۔
- تختہ سیاہ پر تین حروف والے الفاظ لکھیے۔

نمبر	حرف ۱	حرف ۲	حرف ۳	الفاظ
۱	د	ل	و	دلو (مٹکا)
۲	د	ی	ن	دین (دین)
۳	ف	ج	ر	فجر (فجر)
۴	ش	ک	ر	شکر (شکر)
۵	م	و	ر	مور (مور)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کے لیے اہم کردار ادا کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

ٽپڪي وارا ۽ بغير ٽپڪي وارا اکر

مقصد

سبق جي پڄاڻيءَ تي :

- شاگرد سنڌي الف ب جي نقطن وارن اکرن بابت ڄاڻ حاصل ڪري سگهن.
- شاگرد سنڌي الف ب جي بغير نقطن وارن اکرن بابت ڄاڻ حاصل ڪري سگهن.
- سنڌي پڙهڻ ۽ سمجهڻ جي صلاحيت پيدا ٿي سگهندي .

امدادِي سامان

- هڪ چارٽ تي سنڌي الف ب جا نقطن ۽ بغير نقطن وارا اکر.
- بليڪ بورڊ
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 30

سکيا جو طريقو

- استاد ٻارن کي سمجهائيندو ته سنڌي ٻولي ۾ ٻاونجاهه (52) اکر آهن. انهن جو مطلب اهو هرگز نه آهي ته هن ٻوليءَ جا اکر وڌيڪ ۽ مشڪل آهن. ان ڳالهه کي سمجهڻ کانپوءِ معلوم ٿيندو ته سنڌي ٻوليءَ ۾ صرف نقطن جي فرق جي ڪري اکر وڌيڪ آهن.
- اردو ٻولي ۾ ڪجهه اهڙا اکر به آهن جن ۾ ”هه“ ملائڻ کانپوءِ ان جي اچار ۾ فرق اچي ويندو آهي.
- هن سبق ۾ اسان کي اها ڄاڻ ڏني وئي آهي ته سنڌي الف ب ۾ وڌيڪ اکرن جو سبب نقطن جي گهٽ وڌائي آهي. ان لاءِ اسان هن سبق جي پڙهڻ سان اکرن جي نقطن جي ڄاڻ حاصل ڪندا سين.
- استاد سنڌي الف ب جي نقطن ۽ بغير نقطن جي اکرن وارو چارٽ ڪاري بورڊ تي آويزان ڪندو. اهو چارٽ ٻن حصن ۾ ورهايل هوندو. هڪ حصي ۾ سنڌي ٻوليءَ جا نقطن وارا اکر واضع ۽ صاف لکيل هوندا. ٻئي حصي ۾ سنڌي ٻوليءَ جا بغير نقطن وارا اکر لکيل نظر ايندا.
- استاد ڪاري بورڊ تي آويزان ٿيل الف ب جي چارٽ جي مدد سان ٻارن کي سنڌي الف ب جا نقطن وارا اکر سمجهائيندو ۽ انهن متعلق ٻارن کان مختلف سوال ڪندو. ان کانپوءِ ٻارن کي بغير نقطن وارن اکرن سمجهائيندو. استاد ٻارن کي هدايت ڪندو ته ڪاپيءَ جي هڪ ڀڻي تي لکيو ۽ بغير نقطن وارا اکر ڌار ڀڻي تي لکي ڏيکاربو.

نقطے اور بغیر نقطے والے حروف لکھیے

مقاصد

سبق کے اختتام پر طلبا:

- سندھی حروفِ تہجی کے نقطے والے حروف کے بارے میں جان سکیں۔
- طلبا سندھی حروفِ تہجی کے بغیر نقطے والے حروف کے بارے میں جان سکیں۔
- سندھی پڑھنے اور سمجھنے کی صلاحیت پیدا ہو سکے۔

امدادی اشیا

- ایک چارٹ پر سندھی زبان کے نقطے اور بغیر نقطے والے حروف
- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۳۰

طریقہ تدریس

- طلبا کو یاد دہانی کروائیے کہ سندھی زبان میں ۵۲ حروف ہیں۔
- اُردو زبان میں کچھ ایسے حروف بھی ہیں جن کے ساتھ ”ھ“ ملانے کے بعد ان کے تلفظ میں فرق آجاتا ہے۔
- اس سبق میں یہ معلومات دی گئیں ہیں کہ سندھی حروفِ تہجی میں زیادہ حروف کا سبب نقطوں کی کمی بیشی ہے۔ اس لیے ہم اس سبق میں حروف کے نقطوں سے متعلق معلومات حاصل کر سکیں گے۔
- سندھی کے نقطے اور بغیر نقطے والے حروف کا چارٹ تختہ سیاہ پر آویزاں کیجیے۔ یہ چارٹ دو حصوں پر مشتمل ہے۔ ایک حصے میں نقطوں والے حروف واضح طور پر لکھے ہوئے ہیں۔ اور دوسرے حصے پر بغیر نقطوں والے حروف لکھے ہوئے ہیں۔
- تختہ سیاہ پر آویزاں کیے گئے چارٹ کی مدد سے طلبا کو نقطوں والے سندھی حروف سمجھائیے۔ بعد میں اس کے متعلق طلبا سے سوالات کیجیے۔ اس کے بعد بغیر نقطوں والے حروف سمجھائیے۔ طلبا کو ہدایت کیجیے کہ نقطوں والے حروف ایک صفحے پر لکھیں اور بغیر نقطوں والے حروف علیحدہ صفحے پر لکھیں۔

نقطن وارا اکر

ب	پ	پ	پ	ث
ت	ث	ث	پ	ج
چ	جه	چ	چ	چ
خ	ڌ	ڌ	ڊ	ڍ
ذ	ڙ	ز	ش	ض
ظ	غ	ف	ق	ق
ڳ	ڱ	ن	ي	

بغير نقطن وارا اکر

ا	ح	د	ر	س
ص	ط	ع	ڪ	ک
گ	گه	ل	م	ڻ
و	هه	ء		

سرگرميون (اُتساهه)

- استادُ ٻارن کان هن سبق متعلق هڪ سرگرمي ڪرائيندو.
- هيٺ ڏنل ٽيبل ۾ ڪيترائي اکر لکيل آهن. جن مان شاگرد نقطن وارا اکر چونڊي لفظ ٺاهيندا ۽ بغير نقطن وارا اکر چونڊي لفظ ٺاهيندا. استاد ٻارن کي ڪاري بورڊ پراسان بيهاري کين هدايت ڪندو ته هن ٽيبل مان لڳاتار اهڙا ٻه يا ٽي اکر چونڊيو جيڪي بغير نقطن جي هجن. اهڙي طرح ڪجهه ٻارن کي نقطن وارا لفظ چونڊڻ جي هدايت ڪئي ويندي پر اکر وڌ ۾ وڌ ٻه يا ٽي هجن. ان سلسلي ۾ استاد ٻارن جي رهنمائي پريور انداز ۾ ڪندو ڇاڪاڻ ته ٻار پهريون ڀيرو سنڌي ٻولي سکي رهيا آهن، کين رهنمائيءَ جي سخت ضرورت آهي.

نقطوں والے حروف:

ب	ب	پ	ت	ث
ت	ث	پ	ت	ج
چ	جہ	چ	چ	چ
خ	ذ	ذ	ذ	ذ
ذ	ژ	ز	ش	ض
ظ	غ	ف	قا	ق
گ	گی	ن	ی	

بغیر نقطوں والے حروف:

ا	ح	د	ر	س
ص	ط	ع	ک	ک
گ	گہ	ل	م	ٹ
و	ہ	ء		

سرگرمیاں

- طلبا کو اس سبق کے متعلق ایک سرگرمی کروائیے۔
- اگلے صفحے پر دیئے گئے ٹیبل میں کئی حروف لکھے ہوئے ہیں۔ جن میں طلبا نقطوں والے حروف اور بغیر نقطوں والے حروف منتخب کر کے الفاظ بنائیں گے۔ طلبا کو تختہ سیاہ کے برابر میں کھڑا کر کے ہدایت کیجیے کہ اس ٹیبل سے مسلسل ایسے دو یا تین حروف منتخب کیجیے جو بغیر نقطوں والے ہوں۔ اسی طرح کچھ طلبا کو نقطوں والے حروف منتخب کرنے کی ہدایت کیجیے۔ لیکن حروف زیادہ سے زیادہ دو یا تین ہوں۔ اس سلسلے میں طلبا کی رہنمائی کیجیے کیونکہ طلبا پہلی بار سندھی زبان سیکھ رہے ہیں اس لیے انہیں رہنمائی کی سخت ضرورت ہے۔

اڪر سُڃاڻي لفظ ٺاهيو

پ	د	ي	ڪ	ر	م
ت	د	ل	ا	ر	ت
و	ل	د	ع	ا	م
هه	و	ا	م	ا	ءِ
پ	ڪ	ر	ض	م	ت
پ	هه	ب	د	ڪ	ج
ن	ا	ع	ا	ر	ن
و	ن	ب	ي	ب	ت

لفظ: ڪرم دل، دعا، ماءُ، هوا، بدڪ، جنت، نبي، ڀت، پڪر

خوشخطي

خوشخطيءَ لاءِ شاگردن کي ڪجهه هدايتون:

- (1) اڪر لائين تي هُجن.
- (2) اڪرن جي سَتَ سڌي هُجڻ گهرجي.
- (3) هر اڪر جا نقطا ڌار ڌار هُجڻ گهرجن ۽ واضح هُجن.
- (4) جيڪي اڪر ڪاٻي ۽ جي لائين کان مٿي آهن ته اُهي مٿي لکيا وڃن، جيڪي اڪر لائين کان هيٺ آهن، اُهي هيٺ لکڻ گهرجن.
- (5) لکڻ دوران صفائيءَ جو خاص خيال ڪرڻ گهرجي.

حروف پہچان کر الفاظ بنائیے:

پ	د	ی	ک	ر	م
ت	د	ل	ا	ر	ت
و	ل	د	ع	ا	م
ھ	و	ا	م	ا	ء
پ	ک	ر	ض	م	ت
پ	ھ	ب	د	ک	ج
ن	ا	ع	ا	ر	ن
و	ن	ب	ی	ب	ت

لفظ: کرم، دل، دعا، ماء، ہوا، بدک، جنت، نبی، پت، پکر

خوشخطی

خوشخطی کے لیے چند ہدایات:

- ۱۔ حروف لائن پر ہونے چاہئیں۔
- ۲۔ حروف کی لائن سیدھی ہونی چاہیے۔
- ۳۔ ہر ایک حرف کے نقطے علیحدہ علیحدہ اور واضح ہوں۔
- ۴۔ جو حروف کتاب میں لائن کے اوپر ہوں تو وہ لائن کے اوپر ہی لکھے جائیں، اور جو حروف لائن کے نیچے ہوں تو وہ لائن کے نیچے ہی لکھے جائیں۔
- ۵۔ خوشخطی کے دوران صفائی کا خاص خیال رکھیں۔

تصويرن جا شروعاتي اکر لکو

مقصد

سبق جي پڄاڻيءَ تي :

- شاگرد تصوير ڏسي نالا ٻڌائي سگهندا.
- لفظن جي معنيٰ بابت ڄاڻ حاصل ٿيندي.
- لفظن جو اچار درست پڙهي سگهندا.
- سنڌي پڙهي ۽ سمجهي سگهن.
- نوان لفظ سکندا.

امدادِي سامان

- هڪ چارٽ تي سبق جا نوان لفظ ۽ معنيٰ لکيل
- بليڪ بورڊ
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 31

سکيا جو طريقو

- استاد شاگردن کي سمجهائيندو ته به شيءِ جي سُڃاڻ لاءِ ان جو نالو هوندو آهي. جنهن کي گرامر جي مطابق ”اسم“ چئبو آهي. هن سبق ۾ جيڪي به تصويرون آهن. انهن ۾ ڪنهن به تصوير جي آڏو نالو لکيل نه آهي. اسان کي هر تصوير جي سُڃاڻ ڪري ان جي نالي جو پهريون اکر ياد رکڻو آهي. استاد ٻارن جي توجهه سبق جي تصويرن ڏانهن ڪرائيندي ڪين انهن تصويرن جا نالا ٻڌائڻ جي هدايت ڪندو. جيڪي شاگرد درست جواب ڏيندا استاد انهن جا جواب انهن تصويرن آڏو لکندو. جن شاگردن جا جواب غلط هوندا استاد سندن رهنمائي ڪندو.

تصوير جي شروع وارا اکر (پهريون حصو)

ا	اک
ب	بدک
پ	پلي
گ	گڏھ
ڪ	ڪانءُ
ت	توپي
م	ميوو
پ	پوپت

تصویر کے شروع والے حروف لکھیے

مقاصد:

سبق کے اختتام پر طلبا:

- تصویر دیکھ کر نام بتا سکیں گے۔
- الفاظ کے معنی سے متعلق جان سکیں گے۔
- الفاظ کی درست ادائیگی کر سکیں گے۔
- سندھی پڑھ اور سمجھ سکیں گے۔
- نئے الفاظ سیکھ سکیں گے۔

امدادی اشیا

- ایک چارٹ پر سبق کے نئے الفاظ اور معنی
- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۳۱

طریقہ تدریس

- طلبا کو سمجھائیے کہ ہر چیز کی پہچان کے لیے اس کا نام ہوتا ہے۔ قواعد کے مطابق اس نام کو ’اسم‘ کہتے ہیں۔ اس سبق میں جو تصاویر ہیں ان میں کسی بھی تصویر کے سامنے نام نہیں لکھا ہوا۔ ہمیں ہر تصویر کی شناخت کر کے اس کے نام کا پہلا حرف یاد کرنا ہے۔ طلبا کی توجہ سبق کی تصاویر کی طرف کراویئے۔ انھیں ان تصاویر کے نام بتانے کی ہدایت کیجیے۔ جو طلبا درست جواب دیں ان کا جواب اس تصویر کے سامنے لکھیے۔ جن طلبا کے جوابات غلط ہوں ان کی رہنمائی کیجیے۔

تصویر کے شروع والے حروف (پہلا حصہ)

آ نکھ	اک	ا
بٹخ	بدک	ب
بلی	بلی	پ
گدھا	گڈھہ	گ
کوا	کانء	ک
ٹوپی	توپی	ت
پھل	مببو	م
تتلی	پوپت	پ

تصوير جي شروع وارا اکر (ٻيون حصو)

جھاز	ج
چپ	چ
جھنڊو	جھ
چاپيون	چ
چنڊ	چ
چوڪرو	چ
چتي	چ
دُر	د

تصوير جي شروع وارا اکر (ٽيون حصو)

ڏند	ڏ
ڏيڏر	ڏ
ريل	ر
سائيڪل	س
صوف	ص
قٽي	ق
ڪتاب	ڪ
هاٿي	ه

سرگرميون (اُتساهه)

- استاد بليڪ بورڊ تي ڪجهه اکر لکي ٻارن کي هدايت ڪندو ته سڀئي شاگرد پنهنجي پنهنجي ڪاپي ۾ سرگرمين واري صفحي تي انهن اکرن سان شروع ٿيندڙ نالو، ڪاٺ واري شيون ۽ جانورن جا نالا لکو.
(1) ب (2) گ (3) ڪ
ب : برڪت ، بادام ، بدڪ
گ : گل محمد ، گوبي ، گڏه
ڪ : ڪريم ، ڪريلا ، ڪانءُ

تصویر کے شروع والے حروف (دوسرا حصہ)

جہاز	جہاز	ج
زبان	چپ	چ
پرچم	جمندپو	جم
چابیاں	چابیون	چ
چاند	چنڈ	چ
لڑکا	چوکرو	چ
چھتری	چتی	چ
دروازہ	دُر	د

تصویر کے شروع والے حروف (تیسرا حصہ)

دانت	ڈنڈ	ڈ
مینڈک	ڈبڈر	ڈ
ریل گاڑی	ریل	ر
سائیکل	سائیکل	س
سیب	صوف	ص
کنگھا	قٹی	ق
کتاب	کتاب	ک
ہاتھی	ہاتی	ہ

سرگرمیاں

- تختہ سیاہ پر کچھ حروف لکھ کر طلباء کو ہدایت کیجیے کہ وہ اپنی کاپی میں سرگرمیوں کے صفحات پر ان حروف سے شروع ہونے والے نام ، کھانے کی چیزیں اور جانوروں کے نام لکھیں۔

(۱) ب (۲) گ (۳) ک

ب: برکت ، بادام ، بطخ

گ: گل محمد ، گوبھی ، گدھا

ک: کریم ، کریلا ، کان

- ڪن به ٻين پنجن جانورن ۽ پکين جا نالا لکو ۽ انهن جو پهريون اکر ڌار ڪري لکو. شاگردن کي پنهنجي خيالن جو اظهار ڪرڻ جو موقعو ڏنو ويندو.

(1) گڏهَ (گ)

(2) ڪانءُ (ڪ)

(3) ڳئون (ڳ)

(4) هرڻ (ه)

(5) ڪبوٽر (ڪ)

خوشخطي

- شاگردن جي خوشخطيءَ تي توجهه ڏيندو. کين اکر صحيح لکڻ جي صلاحيت پيدا ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندو. ان لاءِ پهريون ڪاري بورڊ تي اکر لکي سمجهايا ويندا.
- جنهن شاگرد جي خوشخطي بهتر هوندي ان جو نالو ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيو ويندو ۽ ان جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به شوق پيدا ٿئي.

- کوئی بھی پانچ جانوروں اور پرندوں کے نام لکھیے اور ان کے نام کا پہلا حرف علیحدہ کیجیے۔ طلبا کو اپنے خیالات کا اظہار کرنے کا موقع دیجیے۔

۱۔ گڈھہ گدھا (گ)

۲۔ کانء کوا (ک)

۳۔ بگئون گائے (ب)

۴۔ هرٹ هرن (ه)

۵۔ كبوتر كبوتر (ك)

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ ان میں درست حروف لکھنے کی صلاحیت پیدا کرنے کے لیے اہم کردار ادا کیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے اُن کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

اڪرن کي تصويرن سان ملايو

مقصد

سبق جي پڄاڻيءَ تي:

- شاگرد تصوير ڏسي نالي بابت اڪر ملائي سگهندا
- لفظن جي پهرين اڪر بابت ڄاڻ حاصل ٿيندي
- لفظن جو اچار درست پڙهي سگهندا
- سنڌي پڙهي ۽ سمجهي سگهن
- نوان لفظ سکندا

امدادِي سامان

- بليڪ بورڊ
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 34

سکيا جو طريقو

- استاد ٻارن کي هن سبق بابت سمجهائيندي اها ڄاڻ ڏيندو ته هر تصوير جي باري ۾ زباني ته ڪيترن ئي ٻارن کي نالا ياد هوندا آهن. پر لکڻ جي حوالي سان سنڌي ۽ اردو ٻولي ۾ غير مادري ٻولي ڳالهائيندڙ ٻار لاءِ ڪجهه مونجھارو ٿيندو آهي. پر جيڪڏهن ٻار کان اهو سوال ڪيو وڃي ته هن تصوير مطابق ان جو نالو ڪهڙي اڪر سان شروع ٿئي ٿو ته گهڻي قدر ٻار ان سوال جو جواب ڏئي سگهندا. ٻارن ۾ اها صلاحيت پيدا ڪرڻ لاءِ هي سبق پڙهايو ويندو. استاد سڀني ٻارن کي ان سبق جي سکيا ۾ حصو وٺڻ جو موقعو ڏيندو.

اڪرن کي تصويرن سان ملايو

- استاد سڀ کان پهريان شاگردن کي تصويرن تي غور ڪرڻ لاءِ هدايت ڪندو. شاگرد انهن تصويرن تي غور ڪرڻ بعد زباني ان تصوير جو نالو پڙهي ٻڌائيندا. اهڙي طرح استاد شاگردن کي اهي نالا بليڪ بورڊ تي لکي ڏيکاريندو ۽ سمجهائيندو ۽ بعد ۾ انهن ٻارن کان لفظن جي وڏي آواز ۾ بلند خواني ڪرائيندو.

حرف کو تصویر سے ملائیے

مقاصد

سبق کے اختتام پر طلبا:

- تصویر دیکھ کر نام کے مطابق حرف ملا سکیں گے۔
- الفاظ کے پہلے حرف کے متعلق جان سکیں گے۔
- الفاظ کی درست ادائیگی کر سکیں گے۔
- سنہی پڑھ اور سمجھ سکیں گے۔
- نئے الفاظ سیکھ سکیں گے۔

امدادی اشیا

- تختہ سیاہ
- آسان سنہی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۳۴

طریقہ تدریس

- بہت سے طلبا کو کئی چیزوں کے نام زبانی یاد ہوتے ہیں مگر نام لکھنے میں دشواری پیش آتی ہے۔ اگر طلبا سے یہ سوال کیا جائے کہ اس تصویر کے مطابق اس کا نام کس حرف سے شروع ہوتا ہے تو زیادہ تر بچے اس سوال کا جواب دے سکتے ہیں۔ طلبا میں یہ صلاحیت پیدا کرنے کے لیے یہ سبق پڑھایا جائے۔ اس سبق کی تدریس میں تمام طلبا کو حصہ لینے کا موقع دیجیے۔

حرف کو تصویر سے ملائیے

- سب سے پہلے طلبا کو تصاویر پر غور کرنے کی ہدایت کیجیے۔ طلبا ان تصاویر پر غور کرنے کے بعد زبانی ان تصاویر کا نام پڑھ کر بتائیں گے۔ اس طرح طلبا کو وہ نام تختہ سیاہ پر لکھ کر دکھائیے اور سمجھائیے۔ بعد میں طلبا کو ان الفاظ کی بلند خوانی کروائیے۔

اڪرن ڪي تصويرن سان ملايو

تصوير	اڪر/لفظ	تصوير	اڪر/لفظ
	ص صابڻ		ت تارو
	ه هٿ		ن نونٿ
	ز زنجير		م مڇي
	ڪ ڪڪڙ		ن نارنگي
	ڍ ڍڳو		ط طوطو
	ش شينهن		پ پن
	ڪ ڪت		د در
	س سج		ت تمار

حرف کو تصویر سے ملائیے

تصویر	حرف / لفظ	تصویر	حرف / لفظ
	ص صابو (صابن)		ت تارو (تارا)
	ھ ھٹ (ہاتھ)		ٹ ٹوٹ (کپٹی)
	ز زنجیر (زنجیر)		م مچھلی (مچھی)
	ک ککڑ (مرغی)		ن نارنگی (نارنگی)
	ی دیگو (بیل)		ط طوطو (طوطا)
	ش شینھن (شیر)		پ پن (پتا)
	ک کت (چارپائی)		د در (دروازہ)
	س سج (سورج)		ت تمار (ٹماٹر)

سرگرميون (اُتساه)

- استاد بليڪ بورڊ تي ڪجهه تصويرن جو چارٽ آويزان ڪندو. پنجن شاگردن جي چونڊ ڪري کين هدايت ڪندو ته انهن تصويرن تي غور ڪري تصويرن جي لفظ جو پهريون اکر خاني ۾ لکن.
- ٻيا پنج شاگرد گهراڻي کين هدايت ڪندو ته انهن تصويرن مطابق جيڪي لفظ آهن، انهن جا ڌار ڌار اکر لکو ۽ آخري خاني ۾ تصويرن جو پورو نالو لکو.
- شاگردن جا ٻه ٽولا ٺاهي هڪ کي پهرين ٽيبل جا لفظ پڙهڻ لاءِ چيو ويندو ۽ ٻئي کي ٻيون نمبر ٽيبل جا لفظ پڙهڻ لاءِ چيو ويندو. شاگردن ٻنهي لفظ پڙهي ٻڌائيندا. جملا مٿين ٽيبل ۾ لکيل آهن. جيڪي شاگردن جي سُني ڪارڪردگي تي کين شاباسي ڏني ويندي.

- تختہ سیاہ پر تصاویر کا چارٹ آویزاں کیجیے۔ پانچ طلبا منتخب کر کے انھیں ہدایت کیجیے کہ ان تصاویر پر غور کرتے ہوئے تصاویر کے نام کا پہلا حرف خانے میں لکھیے۔
- دوسرے پانچ طلبا منتخب کر کے انھیں ہدایت کیجیے کہ ان تصاویر کے مطابق جو الفاظ ہیں، ان کے علیحدہ علیحدہ حروف لکھیں اور آخری خانے میں تصویر کا پورا نام لکھیں۔
- طلبا کے دو گروپ بنوائیے۔ ایک کو پہلے ٹیبل کے الفاظ پڑھنے کی ہدایت کیجیے اور دوسرے گروپ کو دوسرے ٹیبل کے الفاظ پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔ طلبا سب کے سامنے الفاظ پڑھ کر سنائیں گے۔ جملے ٹیبل میں موجود ہیں۔ طلبا کی بہتر کارکردگی پر انھیں شاباش دیجیے۔

اڪر ملايو

مقصد

سبق جي پڄاڻيءَ تي

- شاگرد اڪر ملائي لفظ ٺاهي سگهندا
- لفظن جي معنيٰ بابت ڄاڻ حاصل ٿيندي
- لفظن جو اچار درست پڙهي سگهندا
- سنڌي پڙهي ۽ سمجهي سگهن
- نوان لفظ سکندا

امدادِي سامان

- هڪ چارٽ تي سبق جا نوان لفظ ۽ معنيٰ لکيل
- بليڪ بورڊ ۽ بورڊ صاف ڪرڻ جو ڪپڙو (ڊسٽر)
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 36

سکيا جو طريقو

- هن سبق جي سکيا جو مقصد صرف اڪر ملائي لفظ ٺاهڻ نه آهي پر شروعاتي ٻن اڪرن تي ويچار ڪرڻ کانپوءِ آخر ۾ هڪ اهڙو اڪر جوڙيو آهي جنهن سان هڪ لفظ ٺهي پوي. اسين گذريل سبق ۾ تصويرن جي مدد سان تصوير جي نالي جي پهرين اڪر تي غور ڪري لفظ ٺاهڻ بابت ڄاڻ حاصل ڪئي. پر هن سبق ۾ لفظ پورو ڪرڻ لاءِ اسان کي آخري اڪر جوڙي لفظ پورو ڪرڻو آهي. سبق ۾ مدد طور ڪجهه تصويرن به ٺهيل آهن.
- استاد شاگردن کي سمجهائيندو ته هن سبق ۾ ٻن اڪرن جي وچ ۾ واڌو (+) جي نشاني اٺڪري لڳل آهي ته اسان کي اهي ٻه اڪر جوڙڻا آهن. پر ان ڳالهه جو خيال رکڻو آهي ته اسان کي هڪ يا ٻه اڪر ٻيا ملائي تصوير مطابق لفظ ٺاهڻو آهي. اسين انهن لفظن تي غور ڪري بعد ۾ رهيل اڪر ملائي لفظ مڪمل ڪندا سين. اهڙي طرح مليل اڪرن ۽ ڪٽل اڪرن کي ملائي لفظ ٺاهڻ جي صلاحيت پيدا ٿيندي.

حروف ملائے

مقاصد

سبق کے اختتام پر طلبا:

- حروف ملا کر الفاظ بنا سکیں گے۔
- الفاظ کے معنی سے متعلق جان سکیں گے۔
- الفاظ کی درست ادائیگی کر سکیں گے۔
- سندھی پڑھ اور سمجھ سکیں گے۔
- نئے الفاظ سیکھ سکیں گے۔

امدادی اشیا

- ایک چارٹ پر سبق کے نئے الفاظ اور معنی
- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۳۶

طریقہ تدریس

- اس سبق کی تدریس کا مقصد صرف حروف ملا کر الفاظ بنانا نہیں، بلکہ ابتدائی دو حروف پر غور کرنے کے بعد آخر میں ایک ایسا حرف جوڑنا ہے، جس سے مکمل لفظ بن جائے۔ ہم نے پچھلے سبق میں تصویر کی مدد سے تصویر کے نام کے پہلے حرف پر غور کر کے لفظ بنانا سیکھا تھا۔ مگر اس سبق میں ہمیں آخری حرف جوڑ کر لفظ مکمل کرنا ہے۔ سبق میں مدد کے طور پر کچھ تصاویر بھی بنی ہوئی ہیں۔
- طلبا کو سمجھائیے کہ اس سبق میں دو حروف کے درمیان جمع (+) کا نشان اس لیے لگا ہوا ہے کہ ہمیں یہ دو حرف جوڑنے ہیں۔ لیکن اس بات کا خیال رکھنا ہے کہ ہمیں ایک یا دو حروف ملا کر تصویر کے مطابق لفظ بنانا ہے۔ ہم ان الفاظ پر غور کرنے کے بعد باقی حرف ملا کر لفظ مکمل کریں گے۔ اس طرح دیے ہوئے حروف اور مطلوبہ حروف کو ملا کر لفظ بنانے کی صلاحیت پیدا ہوگی۔

اڪر ملايو : سبق جو پهريون حصو

- استاد سڀ کان پهريان شاگردن کي تصويرن تي غور ڪرڻ لاءِ هدايت ڪندو. استاد اهي اڪر پهريون پاڻ پڙهندو ۽ بعد ۾ تصوير طرف اشارو ڪندي شاگردن کي هدايت ڪندو ته هن تصوير مطابق اسان کي ٻيا ڪهڙا اڪر ملائڻ گهرجن جو انهن تصويرن جا نالا ٺهي پون. جهڙي طرح هن سبق جي تصويرن ۾ هڪ (اڪ) ٺهيل آهي ۽ سامهون ان بابت به اڪر پڻ آهن جن کي ملائڻ سان لفظ ”اڪ“ ٺهي ٿو. شاگردن کي ويچار ڪرڻ جو موقعو ڏنو ويندو پوءِ استاد شاگردن کان سوال ڪندو.

لفظ	گهربل اڪر	سبق جا مليل اڪر
اُتُ	_____	ا + ت
اڪِ	_____	ا + ڪ
بار	ر	ا + ب
تار	ر	ا + ت
ڌاڳا	ڳ + ا	ا + ڌ
ڌاڏا	ڌ + ا	ا + ڌ
فانوس	ن + و + س	ا + ف
قانون	ن + و + ن	ا + ق
لاتون	ت + و + ن	ا + ل
نانو	ن + و	ا + ن

حروف ملائیے (سبق کا پہلا حصہ)

- طلبا کو تصاویر پر غور کرنے کی ہدایت کیجیے۔ حروف پہلے خود پڑھ کر سنائیے۔ بعد میں تصاویر کی طرف اشارہ کرتے ہوئے طلبا کو بتائیے کہ اس تصویر کے مطابق ہمیں اور کون سے حروف ملانے چاہئیں جن سے ان تصاویر کے نام بن جائیں۔ جس طرح اس سبق کی تصویر میں ایک (آنکھ) بنی ہوئی ہے۔ اور سامنے اس کے متعلق دو حروف بھی ہیں۔ جن کو ملانے سے لفظ آنکھ بنتا ہے۔ طلبا کو غور کرنے کا موقع دیجیے۔ بعد میں طلبا سے سوالات کیجیے۔

سبق میں دیے گئے حروف	مطلوبہ حروف	الفاظ	اُردو
ا + ت	_____	اُتُّ	اٹھو
ا + ک	_____	اِک	آنکھ
ا + ب	ر	بار	وزن
ا + ت	ر	تار	تار
ا + ذ	ا + گ	ذَاگَا	دھاگے
ا + ذ	ا + ذ	ذَا ذَا	دادا
ا + ف	ن + و + س	فانوس	فانوس
ا + ق	ن + و + ن	قانون	قانون
ا + ل	ت + و + ن	لاتون	لٹو
ا + ن	ن + و	نانو	نانا

اڪر ملايو : سبق جو ٻيون حصو

- استاد سڀ کان پهريان شاگردن کي تصويرن تي غور ڪرڻ لاءِ هدايت ڪندو. استاد اهي اڪر پهريون پاڻ پڙهندو ۽ بعد ۾ تصوير طرف اشارو ڪندي شاگردن کي هدايت ڪندو ته هن تصوير مطابق اسان کي ٻيا ڪهڙا اڪر ملائڻ گهرجن جو انهن تصويرن جا نالا ٺهي پون.

لفظ	گهربل اڪر	سبق جا مليل اڪر
اوج	ج	ا + و
بور	ر	ب + و
جھول	ل	جھ + و
خوش	ش	خ + و
دوست	س + ت	د + و
ڏول	ل	ڏ + و
شور	ر	ش + و
طوطو	ط + و	ط + و
گهوڙو	ڙ + و	گه + و
مور	ر	م + و

حروف ملائیے (سبق کا دوسرا حصہ)

- طلبا کو تصاویر پر غور کرنے کی ہدایت کیجیے۔ حروف پہلے خود پڑھ کر سنائیے۔ بعد میں تصاویر کی طرف اشارہ کرتے ہوئے طلبا کو بتائیے کہ اس تصویر کے مطابق ہمیں اور کون سے حروف ملانے چاہئیں جن سے ان تصاویر کے نام بن جائیں۔

سبق میں دیے گئے حروف	مطلوبہ حروف	الفاظ	اُردو
ا + و	ج	اوج	عروج
ب + و	ر	بور	بوریت
جھ + و	ل	جھول	جھولی
خ + و	ش	خوش	خوش
د + و	س + ت	دوست	دوست
ڈ + و	ل	ڈول	ڈول
ش + و	ر	شور	شور و غل
ط + و	ط + و	طوطو	طوطا
گھ + و	ژ + و	گھوڑو	گھوڑا
م + و	ر	مور	مور

اڪر ملايو : سبق جو ٽيون حصو

- استاد شاگردن کي تصويرن تي غور ڪرڻ لاءِ هدايت ڪندو. استاد تصوير طرف اشارو ڪندي شاگردن کي هدايت ڪندو ته هن تصوير مطابق اسان کي ٻيا ڪهڙا اڪر ملائڻ گهرجن جو انهن تصويرن جا نالا ٺهي پون.

سبق جا مليل اڪر	گهربل اڪر	لفظ
پ + ي	ر	پير
ت + ي	ر	تير
ج + ي	ت	جيت
ر + ي	ل	ريل
ڪ + ي	ڪ	ڪيڪ
ڦ + ي	ت + و	ڦيٽو
گ + ي	س	گيس
م + ي	ز	ميز
ن + ي	ڪ	نيڪ
و + ي	ل	ويل

سرگرميون (اُتساه)

- استاد شاگردن جي پرک ۽ پروڙ جو جائزو وٺندي بليڪ بورڊ تي اڪر اهڙيءَ ريت لکندو جو جو ڪو به با معنيٰ لفظ ٺهي پر وچ ۾ هڪ اڪر جي جاءِ خالي ڇڏيندو شاگردن کي سوچڻ جو وقت ڏيڻ بعد سڀني شاگردن کي هدايت ڪندو ته هر هڪ شاگرد پنهنجي ڪاپيءَ جي سرگرمين واري صفحي تي اهي اڪر ملائي لفظ ٺاهي. ڪم پورو ٿيڻ تي شاگرد استاد کان تپاس ڪرائن. سٺي ڪارڪردگي ڏيکاريندڙ شاگردن جا نالا هڪ چارٽ تي لکي ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيا ويندا.

(1) ز..... ان زبان (2) ن..... از نماز

(3) م ر ح ب محبت (4) گ م ري گرمي

(5) س دي س ر دي

- استاد بليڪ بورڊ تي ٻه ڪالم ٺاهيندو هڪ ڪالم ۾ الف ب جا اڪر لکيل هوندا ۽ ٻئي ڪالم ۾ لفظ لکيل هوندا. شاگرد هڪ تير جي نشان جي مدد سان اڪر سان شروع ٿيندڙ لفظ کي ملائيندا.

خوشخطي

- استاد شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. پهريون بليڪ بورڊ تي اڪر لکي سمجهايا ويندا.
- جنهن شاگرد جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. ان جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به جذبو پيدا ٿئي.

حروف ملائیے: (سبق کا تیسرا حصہ)

- طلبا کو تصاویر پر غور کرنے کی ہدایت کیجیے۔ حروف پہلے خود پڑھ کر سنائیے۔ بعد میں تصاویر کی طرف اشارہ کرتے ہوئے طلبا کو بتائیے کہ اس تصویر کے مطابق ہمیں اور کون سے حروف ملانے چاہئیں جن سے ان تصاویر کے نام بن جائیں۔

سبق میں دیے گئے حروف	مطلوبہ حروف	الفاظ	اُردو
پ + ی	ر	پیر	پاؤں
ت + ی	ر	تیر	تیر
ج + ی	ت	جیت	کیڑا
ر + ی	ل	ریل	ریل
ک + ی	ک	کیک	کیک
ق + ی	ت + و	قبتو	پہیہ
گ + ی	س	گیس	گیس
م + ی	ز	میز	میز
ن + ی	ک	نیک	نیک
و + ی	ل	ویل	لمحہ

سرگرمیاں

- طلبا کی ذہانت کا جائزہ لیتے ہوئے تختہ سیاہ پر کچھ حروف اس طرح لکھیے کہ کوئی بھی با معنی لفظ بن جائے۔ لیکن درمیان میں ایک حرف کی جگہ خالی چھوڑ دیجیے۔ طلبا کو سوچنے کا وقت دیجیے۔ بعد میں تمام طلبا کو ہدایت کیجیے کہ ہر ایک طالب علم اپنی کاپی میں سرگرمیوں کے صفحات پر یہ حروف ملا کر الفاظ بنائیں۔ کام مکمل ہونے پر چیک کروانے کی بھی ہدایت کیجیے۔ بہتر کارکردگی کا مظاہرہ کرنے والے طلبا کے نام ایک چارٹ پر لکھ کر بورڈ پر آویزاں کیا جائے گا۔

۱۔ ز.....ا ن	زبان	۲۔ ن.....ا ز	نماز
۳۔ م ح ب.....	محبت	۴۔ گ.....م ی	گرمی
۵۔ س.....دی	سردی		

- تختہ سیاہ پر دو کالم بنائیے ایک کالم میں سندھی کے حروف تہجی لکھیے اور دوسرے کالم میں الفاظ لکھیے۔ طلبا ایک تیر کے نشان کی مدد سے حروف کو ان الفاظ سے ملائیں گے جن سے وہ حرف شروع ہوتا ہے۔

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

هڪ کان ڏهن تائين انگ

مقصد

سبق جي پڄاڻيءَ تي .

- شاگرد سنڌي انگن بابت ڄاڻ حاصل ڪري سگهن
- سنڌي ٻوليءَ ۾ انگ لکي ۽ پڙهي سگهن

امدادِي سامان

- هڪ چارٽ تي ڏهن تائين انگ ۽ اڪرواضح طور تي لکيل
- بليڪ بورڊ
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 39

سکيا جو طريقو

- استاد انگن بابت ڄاڻ ڏيندو ته ڪا به ٻولي سڪڻ لاءِ ضروري آهي ته ان ٻوليءَ جا انگ پڙهڻ ۽ لکڻ اچن.
- شاگردن جي سمجهڻ ۾ آساني پيدا ڪرڻ لاءِ استاد هڪ ٽيبل ٺاهي انگ، اکر ۽ انهن جي سامهون اردو ٻوليءَ ۾ انگ لفظن جي صورت ۾ لکندو.
- استاد بليڪ بورڊ تي انگن ۽ اکرن جو چارٽ آويزان ڪندو.

انگ	اکرن ۾	انگ	اکرن ۾
1	هڪ	6	ڇهه
2	ٻه	7	ست
3	ٽي	8	اٺ
4	چار	9	نَوَ
5	پنج	10	ڏهه

سرگرميون (اُتساهه)

- سڀ شاگرد هڪ کان ڏهن تائين انگ ۽ اکر گڏجي سر ۽ لٽ سان پڙهندا. انهن انگن کي پنج پيرا پڙهيو ويندو.

ایک سے دس تک گنتی

مقاصد

- سبق کے اختتام پر طلبا:
- سندھی میں گنتی سے متعلق معلومات پائیں گے۔
- سندھی زبان میں گنتی لکھ اور پڑھ سکیں۔

امدادی اشیا

- ایک چارٹ پر دس تک گنتی، اعداد اور الفاظ میں
- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۳۹

طریقہ تدریس

- گنتی کے متعلق بات کرتے ہوئے بتائیے کہ کوئی بھی زبان سیکھنے کے لیے ضروری ہے کہ اس زبان کی گنتی لکھنا اور پڑھنا آئے۔ طلبا کے فہم میں آسانی کے لیے ایک ٹیبل بنا کر گنتی اعداد اور الفاظ میں لکھیے اور اس کے سامنے اُردو زبان میں گنتی الفاظ کی صورت میں لکھیے۔
- اعداد اور الفاظ میں لکھی ہوئی گنتی کا چارٹ تختہ سیاہ پر آویزاں کیجیے۔

الفاظ میں	اعداد	الفاظ میں	اعداد
چھ	۶	ایک	۱
سات	۷	دو	۲
آٹھ	۸	تین	۳
نو	۹	چار	۴
دس	۱۰	پانچ	۵

سرگرمیاں

- تمام طلبا ایک سے دس تک گنتی اعداد اور الفاظ میں پڑھیں گے اور طلبا یہ گنتی پانچ مرتبہ دہرائیں گے۔

انگن ۽ اڪرن جي سُجاڻ لاءِ سرگرمي.

- استاد ڪاري بورڊ تي ڪنهن به شيءِ جي هڪ تصوير ٺاهي آهستي آهستي اهي تصويرون ڏيهن تائين ٺاهي شاگردن کان ڳڻپ ۽ سُجاڻ ڪرائيندو.

انگ	اڪرن ۾	
1	هڪ	○
2	ٻه	○○
3	ٽي	○○○
4	چار	○○○○
5	پنج	○○○○○
6	ڇهه	○○○○○○
7	ست	○○○○○○○
8	اٺ	○○○○○○○
9	نَو	○○○○○○○
10	ڏهه	○○○○○○○

خوشخطي

- استاد هر هڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. پهريون ڪاري بورڊ تي اکر لکي سمجهايا ويندا.
- جنهن شاگرد جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. ان جو نالو ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آوازن ڪيو ويندو ۽ ان جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به شوق پيدا ٿئي.

گنتی کی اعداد اور الفاظ میں پہچان کے لیے سرگرمی

- تختہ سیاہ پر کسی بھی چیز کی ایک تصویر بنائیے اور آہستہ آہستہ وہ تصویر میں تک بڑھا کر طلبا کو گنتی اور شناخت کروائیے۔

اردو	گنتی	
۱	ایک	○
۲	دو	○ ○
۳	تین	○ ○ ○
۴	چار	○ ○ ○ ○
۵	پانچ	○ ○ ○ ○ ○
۶	چھ	○ ○ ○ ○ ○ ○
۷	سات	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
۸	آٹھ	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
۹	نو	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
۱۰	دس	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

نوٹخطی

- طلبا کی نوٹخطی پر توجہ دیجیے۔ سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

جملا سيڪارڻ

مقصد

سبق جي پڄاڻي تي

- شاگرد لفظ سمجهي جملو ٺاهي سگهندا.
- لفظ ۽ انهن جي معنيٰ بابت ڄاڻ حاصل ٿيندي.
- لفظن جو اچار درست پڙهي سگهندا.
- سنڌي پڙهي ۽ سمجهي سگهن.

امدادِي سامان

- هڪ چارٽ تي سبق جا نوان لفظ ۽ معنيٰ لکيل
- بليڪ بورڊ
- سولي سنڌي ڪتاب 1، صفحو نمبر 40

سکيا جو طريقو

- هي سبق ٽن حصن تي مشتمل آهي. شاگردن کي ٻڌايو ويندو ته گرامر جي مطابق لفظن کي ملائي جملو ٺاهيو ويندو آهي. هن سبق ۾ لفظن کي ملائي ننڍا ننڍا جملا ٺاهڻ جي سکيا ڏني ويندي. شاگردن جي رهنمائيءَ لاءِ هن سبق ۾ اشارن طور تصويرون پڻ ڏنل آهن.
- استاڏ ڪاري بورڊ تي هن سبق مطابق پهريون ڪجهه لفظ لکي انهن جي معنيٰ سمجهائيندو ۽ جملي جي وصف پڻ سمجهائيندو.

جملو

- ٻن يا ٻن کان وڌيڪ لفظن جو ميٽر جيڪو معنيٰ رکندو هجي، ان کي جملو چئبو آهي.
- جيئن: (1) هي چوڪرو آهي. (2) پولٽو ڏس.
- شاگردن کي ڪجهه لفظ ”ي“ ۽ ”و“ کان پوءِ ’ء‘ جي مٿان زبر ۽ پيش بابت ڄاڻ ڏيڻ گهرجي.

(1) هيءَ

هن لفظ جو اردو ۾ مطلب آهي ’ي‘، ’ي‘ کانپوءِ همزا (ء) جي مٿان زبر اچڻ جي صورت ۾ اشارو عورت ڏانهن هوندو آهي.

جملے سکھانا

مقاصد

سبق کے اختتام پر طلباء:

- الفاظ سے جملے بنا سکیں گے۔
- الفاظ کے معنی سمجھ سکیں گے۔
- الفاظ کی درست ادائیگی کر سکیں گے۔
- سندھی پڑھ اور سمجھ سکیں گے۔

امدادی اشیا

- ایک چارٹ پر سبق کے نئے الفاظ اور معانی
- تختہ سیاہ
- آسان سندھی کتاب ۱، صفحہ نمبر ۴۰

طریقہ تدریس

- یہ سبق تین حصوں پر مشتمل ہے۔ طلباء کو بتائیے کہ گرامر کے مطابق الفاظ ملا کر جملہ بنایا جاتا ہے۔ اس سبق میں الفاظ ملا کر چھوٹے چھوٹے جملے بنانے کی تربیت دی گئی ہے۔ طلباء کی رہنمائی کے لیے اشاروں کے طور پر تصاویر بھی دی گئی ہیں۔
- تختہ سیاہ پر اس سبق کے مطابق پہلے کچھ الفاظ لکھ کر ان کے معانی سمجھائیے اور جملے کی وضاحت بھی کیجیے۔

جملہ

دو یا دو سے زیادہ الفاظ کا با معنی مجموعہ جملہ کہلاتا ہے۔

مثال: (۱) یہ لڑکا ہے۔

(۲) بندر دیکھو۔

طلباء کو کچھ الفاظ میں ”ی“ اور ”و“ کے بعد ”ء“ کے اوپر دی گئی زبر اور پیش کے متعلق معلومات دیجیے۔

۱۔ ہیء (یہ)

اس لفظ کا اُردو میں مطلب ہے ’یہ‘، ’یہی‘ کے بعد ہمزہ (ء) پر زبر ہونے کی صورت میں اشارہ مونث (عورت) کی طرف ہوتا ہے۔

(2) هيءَ

هن لفظ جو به اردو ۾ مطلب آهي 'يه'، 'ي' کانپوءِ همزا (ء) جي مٿان پيش اچڻ جي صورت ۾ اشارو مذڪر ڏانهن هوندو آهي.

(3) هوءَ

هن لفظ جو اردو ۾ مطلب آهي 'وه'، اهو لفظ مؤنث (عورت) لاءِ استعمال ڪيو ويندو آهي.

(4) هو

هن لفظ جو به اردو ۾ مطلب آهي 'وه'، اهو لفظ مذڪر (مرد) لاءِ استعمال ڪيو ويندو آهي.

(4) آهي

هن لفظ جو اردو ٻوليءَ ۾ مطلب آهي 'هه'، هي لفظ واحد جملن ۾ استعمال ٿيندو آهي.

(5) آهن

هن لفظ جو اردو ٻوليءَ ۾ مطلب آهي 'هين'، هي لفظ جمع وارن جملن ۾ استعمال ٿيندو آهي.

سبق جو پهريون حصو

استاد سڀ کان پهريان شاگردن کي تصويرن تي غور ڪرڻ لاءِ هدايت ڪندو. استاد بليڪ بورڊ تي تصوير جي مطابق سڀني شاگردن کي جملو ٺاهڻ جو موقعو ڏيندو. ان لاءِ هڪ هڪ ڪري شاگردن کي بورڊ تي جملو لکرائڻ جي هدايت ڪئي ويندي. شاگرد جملو ٺاهڻ لاءِ صرف تصوير جي جاءِ تي لفظ لکي جملو مڪمل ڪندا. استاد هر شاگرد جي رهنمائي شفقت واري انداز ۾ ڪندو.

جملن جي سکيا

لفظ	جملا (سنڌي ۾)
میز	هي ميز آهي.
ڪرسي	هيءَ ڪرسي آهي.
ٿيلهو	هي ٿيلهو آهي
وڻ	هو وڻ آهي.
چوڪري	هيءَ چوڪري آهي.
چوڪرا	اهي چوڪرا آهن.
ڊڳو	هيءَ ڊڳو آهي.
ڳئون	هيءَ ڳئون آهي.

- ۲۔ ہیءُ (یہ) اس لفظ کا بھی اُردو میں مطلب ہے 'یہ'، 'ی' کے بعد ہمزہ (ء) پر پیش ہونے کی صورت میں اشارہ مذکر الفاظ کی طرف ہوتا ہے۔
- ۳۔ ہوئے (وہ) اس لفظ کا اُردو زبان میں مطلب ہے 'وہ'، 'و' کے بعد ہمزہ (ء) کے اوپر زبر ہونے کی صورت میں اشارہ مونث کی طرف ہوتا ہے۔
- ۴۔ ہو (وہ) اس لفظ کا بھی اُردو زبان میں مطلب ہے 'وہ'، 'و' سے پہلے 'ہ' کے اوپر پیش ہونے کی صورت میں اشارہ مذکر کی طرف ہوتا ہے۔
- ۵۔ آھی (ہے) اس لفظ کا اُردو زبان میں مطلب 'ہے' ہے، یہ لفظ واحد الفاظ کے جملوں میں استعمال کیا جاتا ہے۔
- ۶۔ آہن (ہیں) اس لفظ کا اُردو زبان میں مطلب 'ہیں' ہے، یہ جمع الفاظ کے جملوں میں استعمال کیا جاتا ہے۔

سبق کا پہلا حصہ

سب سے پہلے طلبا کو تصاویر پر غور کرنے کی ہدایت کیجیے۔ تختہ سیاہ پر تصاویر کے مطابق تمام طلبا کو جملہ بنانے کا موقع دیجیے۔ اس لیے یکے بعد دیگرے طلبا کو تختہ سیاہ پر جملہ لکھنے کی ہدایت کیجیے۔ طلبا جملہ بنانے کے لیے صرف تصویر کی جگہ پر لفظ لکھ کر جملہ مکمل کریں گے۔ تمام طلبا کی رہنمائی شفقت سے کیجیے۔

جملوں کی تدریس

لفظ	جملہ (سندھی میں)	اُردو ترجمہ
میز	ہی میز آھی۔	یہ میز ہے۔
کرسی	ہیء کرسی آھی۔	یہ کرسی ہے۔
تیلھو	ہی تیلھو آھی۔	یہ بیگ ہے۔
وٹ	ہو وٹ آھی۔	وہ درخت ہے۔
چوکری	ہیء چوکری آھی۔	یہ لڑکی ہے۔
چوکرا	اھی چوکرا آہن۔	یہ لڑکے ہیں۔
ڈیگو	ہیء ڈیگو آھی۔	یہ بیل ہے۔
گٹون	ہیء گٹون آھی۔	یہ گائے ہے۔

سبق جو ٻيون حصو

• استاد شاگردن کي جملن جي مطابق ڪجهه لفظن جي جاڙ ڏيندو.

(1) ڇا

• هي لفظ سواليه جملن ۾ استعمال ٿيندو آهي. جڏهن ڪنهن شيءِ جي باري ۾ ڪنهن کان سوال ڪيو ويندو آهي ته هي لفظ جملي ۾ استعمال ٿيندو آهي.

(2) ڪير

• هي لفظ سواليه جملن ۾ استعمال ٿيندو آهي. جڏهن ڪنهن جي باري ۾ پڇا ڪرڻي هوندي آهي، ته هي لفظ استعمال ڪيو ويندو آهي. گرامر موجب هن لفظ کي ”ضمير حاضر“ به چيو ويندو آهي.

جملن جي سکيا

سوال	جواب
(1) پولڙو	
هيءُ ڇا آهي؟	هي پولڙو آهي.
(2) مورُ	
هوئُ ڇا آهي؟	هوئُ مورُ آهي.
(3) ضَعيفُ	
هيءُ ڪير آهي؟	هيءُ ضَعيفُ آهي.
(4) عورت	
هوئُ ڪير آهي؟	هوئُ عورت آهي.

سبق جو ٽيون حصو

• استاد سڀ کان پهريان شاگردن کي تصويرن تي غور ڪرڻ لاءِ هدايت ڪندو. استاد بليڪ بورڊ تي تصوير جي مطابق سڀني شاگردن کي جملو ٺاهڻ جو موقعو ڏيندو. ان لاءِ هڪ هڪ ڪري شاگردن کي بورڊ تي جملو لکرائڻ جي هدايت ڪئي ويندي. شاگرد جملو ٺاهڻ لاءِ صرف تصوير جي جاءِ تي لفظ لکي جملو مڪمل ڪندا.

سبق کا دوسرا حصہ

- طلبا کو جملوں کے مطابق کچھ الفاظ کی معلومات دیجیے۔ جو سبق کے اس حصے میں جملے بنانے کے کام آئیں۔
- ۱۔ چا (کیا)
- یہ لفظ سوالیہ جملوں میں استعمال ہوتا ہے، جب کسی چیز کے متعلق کسی سے سوال کیا جاتا ہے تو یہ لفظ جملے میں استعمال ہوتا ہے۔
- ۲۔ کیر (کون)
- یہ لفظ سوالیہ جملوں میں استعمال ہوتا ہے۔ جب کسی شخص کے متعلق معلوم کرنا ہوتا ہے تو یہ لفظ استعمال کیا جاتا ہے۔ قواعد کے مطابق اس لفظ کو ”ضمیر حاضر“ بھی کہا جاتا ہے۔

جملوں کی تدریس

سوال	جواب
۱۔ بندر	
یہ کیا ہے؟	یہ بندر ہے۔
۲۔ مور	
وہ کیا ہے؟	وہ مور ہے۔
۳۔ بوڑھا	
یہ کون ہے؟	یہ بوڑھا ہے۔
۴۔ عورت	
وہ کون ہے؟	وہ عورت ہے۔

سبق کا تیسرا حصہ

- سب سے پہلے طلبا کو تصاویر پر غور کرنے کی ہدایت کیجیے۔ تختہ سیاہ پر تصاویر کے مطابق تمام طلبا کو جملے بنانے کا موقع دیجیے۔ یکے بعد دیگرے طلبا کو تختہ سیاہ پر جملے لکھنے کی ہدایت کیجیے۔ طلبا جملے بنانے کے لیے صرف تصویر کی جگہ پر لفظ لکھ کر جملہ مکمل کریں گے۔

جملن جي سکيا

لفظ	جملا
انپ	هيءُ هڪ انپ آهي.
صوف	هُو پ صوف آھن.
گل	هيءُ گل ڳاڙهو آهي.
گل	هو گل هيڊو آهي.
گمر	هيءُ اسان جو گمر آهي.
دوست	هي منهنجا دوست آھن.

سرگرميون (اُتساه)

- استاد بليڪ بورڊ تي نوان لفظن جو چارٽ آويزان ڪندو.
- استاد بليڪ بورڊ تي سبق جا سڪيل لفظ ۽ انهن جي اردو معنيٰ سمجهائي بعد ۾ شاگردن کي هدايت ڪندو ته پنهنجي ڪاپيءَ ۾ لکن.
- ٻولي پڙهڻ ۽ سمجهڻ لاءِ ٻارن کان وڌ ۾ وڌ بلند خواني ڪرائڻ گهرجي. پوءِ اها عبارت جي صورت ۾ هجي يا لفظن جي صورت ۾ هجي. ٻار جنهن لفظ جو درست اُچار نه پڙهي سگهي، استاد ان جي شفقت واري انداز ۾ رهنمائي ڪندو. هن سبق جا نوان لفظ آهن جيڪي ڪلاس جي ٻارن کان پڙهايا ۽ لکرايا ويندا. بعد ۾ ڪاري بورڊ تي انهن لفظن جي معنيٰ لکي آسان لفظن ۾ سمجهائي ويندي. ڪاپيءَ ۾ لکڻ جي هدايت ڪئي ويندي.
- استاد بليڪ بورڊ تي ڪجهه اڻپورا جملا لکي انهن جي آڏو تي جواب پڻ لکندو. پهريان اُهي جملا پڙهي سمجهائيندو. پوءِ شاگردن کي هدايت ڪندو ته هر هڪ جملي جي سامهون لکيل ٽن جوابن مان صحيح جواب چونڊي لکن. جيڪي شاگرد صحيح جواب لکندا استاد انهن کي شاباسي ڏيندو جيڪي نه لکي سگهندا استاد سندن رهنمائي ڪندو.

اڻپورا جملا

- (1) امڙ آهي. (هيءُ . هو . هيءُ)
- (2) مسجد آهي. (هيءُ ، هيءُ ، هو)
- (3) هي ڪرسيون (آهي ، آهن ، آهيون)
- (4) چوڪرا آهن. (هيءُ ، هو ، هيءُ)
- (5) ڍڳو آهي. (هيءُ ، هيءُ ، هيءُ)

جملے	الفاظ
یہ ایک آم ہے۔	آم
وہ دو سیب ہیں۔	سیب
یہ پھول سرخ ہے۔	پھول
وہ پھول زرد ہے۔	پھول
یہ ہمارا گھر ہے۔	گھر
یہ میرے دوست ہیں۔	دوست

سرگرمیاں

- تختہ سیاہ پر نئے الفاظ کا چارٹ آویزاں کیجیے۔
- تختہ سیاہ پر سبق کے سیکھے ہوئے الفاظ اور ان کے معنی سمجھائیے۔ بعد میں طلبا کو ہدایت کیجیے کہ وہ اپنی کاپی میں لکھیں۔
- زبان پڑھنے اور سمجھنے کے لیے طلبا کو زیادہ سے زیادہ بلند خوانی کروائیے، خواہ وہ عبارت کی صورت میں ہو یا الفاظ کی صورت میں ہو۔ جو بچہ لفظ کی درست ادائیگی نہ کر پائے، شفقت کے ساتھ اس کی رہنمائی کیجیے۔ اس سبق کے کچھ الفاظ طلبا کو پڑھوائیے اور لکھوائیے۔ بعد میں ان الفاظ کے معنی تختہ سیاہ پر لکھ کر سمجھائیے اور طلبا کو کاپی میں لکھنے کی ہدایت کیجیے۔
- تختہ سیاہ پر نامکمل جملے لکھ کر ان کے آگے تین جوابات لکھیے۔ پہلے وہ جملے پڑھ کر سمجھائیے۔ بعد میں طلبا کو ہدایت کیجیے کہ ہر ایک جملے کے سامنے لکھے ہوئے تین جوابات میں سے درست جواب منتخب کر کے لکھیں۔ جو طلبا درست جواب لکھیں انہیں شاباش دیجیے، جو نہ لکھ سکیں ان کی رہنمائی کیجیے۔

نامکمل جملے

- ۱۔ ماں ہے۔ [یہ (مذکر)، وہ، یہ (مؤنث)]
- ۲۔ مسجد ہے۔ [یہ (مذکر)، وہ، یہ (مؤنث)]
- ۳۔ یہ کرسیاں [ہے، ہیں (مذکر)، ہیں (مؤنث)]
- ۴۔ لڑکے ہیں۔ [یہ (مذکر)، وہ، یہ (مؤنث)]
- ۵۔ نیل ہے۔ [یہ (مؤنث)، یہ (مذکر)، یہ (واحد)]

- استاد بليڪ بورڊ تي ڪجهه جملا لکندو ۽ شاگردن کان انهن جا جواب ”ها“ يا ”نه“ ۾ انهن جملن جي آڏو لکڻ جي هدايت ڪندو. جن شاگردن جا جواب غلط هوندا، استاد سندن رهنمائي ڪندو. جيڪي شاگرد درست جواب ڏيندا انهن کي شاباسي ڏني ويندي.
- بليڪ بورڊ تي لکيل سوال ۽ ”ها“، ”نه“ ۾ لکيل جواب.
 - (1) هي اسان جو اسڪول آهي. ها
 - (2) هيءَ منهنجو پيءُ آهي. نه
 - (3) هي صوفَ آهن. ها
 - (4) هي چوڪري آهي. نه
 - (5) اڄ موڪل آهي. ها
- ڪلاس جي ويٺل شاگردن کي اهي جملا گڏجي هڪ آواز ۾ پڙهڻ لاءِ چيو ويندو. شاگردن جي سٺي ڪارڪردگي تي کين شاباسي ڏني ويندي.

خوشخطي

- استاد هر ڪ شاگرد جي خوشخطيءَ تي تمام گهڻي توجهه ڏيندو. ان لاءِ پهريون ڪاري بورڊ تي اکر لکي سمجهايا ويندا.
- جنهن شاگرد جي خوشخطي تمام بهتر هوندي. ان جو نالو ڪلاس جي سرگرمين واري بورڊ تي آويزان ڪيو ويندو ۽ ان جي سڀني شاگردن آڏو ساراهه ڪئي ويندي ته جيئن ٻين شاگردن ۾ به شوق پيدا ٿئي.

- تختہ سیاہ پر کچھ جملے لکھیے اور طلبا کو ان کے جوابات 'ہاں' یا 'نہیں' کی صورت میں لکھنے کی ہدایت کیجیے۔ جن طلبا کے جوابات غلط ہوں ان کی رہنمائی کیجیے۔ جن کے جوابات درست ہوں انہیں شاباش دیجیے۔
- تختہ سیاہ پر لکھے ہوئے سوالات اور "ہاں" اور "نہیں" میں لکھے ہوئے جوابات:
 - ۱- یہ ہمارا اسکول ہے۔ ہاں
 - ۲- یہ میرا بھائی ہے۔ نہیں
 - ۳- یہ سیب ہیں۔ ہاں
 - ۴- یہ (جمع) لڑکی ہے۔ نہیں
 - ۵- آج چھٹی ہے۔ ہاں
- کمرہ جماعت میں موجود طلبا کو یہ جملے ایک آواز میں پڑھنے کی ہدایت کیجیے۔ طلبا کی بہتر کارکردگی پر انہیں شاباش دیجیے۔

خوشخطی

- طلبا کی خوشخطی پر زیادہ توجہ دیجیے۔ اس لیے سب سے پہلے تختہ سیاہ پر حروف لکھ کر سمجھائیے۔
- جن طلبا کی تحریر سب سے اچھی ہو، ان کا نام کمرہ جماعت میں سرگرمیوں کے بورڈ پر آویزاں کیجیے اور تمام طلبا کے سامنے ان کی حوصلہ افزائی کیجیے تاکہ دوسروں میں بھی بہتر لکھنے کا شوق پیدا ہو۔

نوٲس:

Multiple horizontal lines for writing, spanning most of the page width.